KARYS
GRUODIS - DECEMBER
1981

KARYS

1961
Nr. 10 (1377)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Redaktoriaus pavaduotojas — Stasys Butkus
Kalbinę dalį redaguoja — Kazys Kepalas
Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas
Administratorius — Leonas Bileris
Leidžia — L.V.S. Ramovė New Yorko Skyrius
Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Justinas Liaukus — Karinės Žinios
Kunig. Kodatienė — Šaulė Tremtyje

TURINYS

J. Kuzminskis — Šv. Mykolo bažnyčia Vilniuje ..... viršelis
B. Auginas — Baltuos Kalėdų Rimuos 289
P. Alšėnas — Garbė Dievui Augštybėse 290
O. Urbonas — Didžiojo šiaurės Karo frontas Lietuvoje 291
J. Mikštas — Nusišypsoki man, Mergaite 297
V. Noreika — Lietuvos Pavilijonas Čikagoje 1961 m. (nuotrauka) 298
S. Dirmantas — Ir taip kovojame! 299
Z. Raulinaitis — Aisčiai karinės istorijos šviesoje 301
N. Cininas — Atkaklus kariūnas ir užsispyręs žirgas 307
Šaulė Tremtyje 310
Karinės žinios 312
P. Jurgėla — Amerikos Lietuvių Legiono žygiai 313
Dalyvis — Ramovėnų suvažiavimas 315
Kronika 318

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, B. Auginas, V. Augustinas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, J. Budrys, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, Marių Žuvėdra, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Rūtenis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, J. Vėgėlis, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: **Mike Maksvytis**, Chicago, Ill.; **Stasys Misiūnas**, Omaha, Nebr.; **Lionginas Leknickas**, Cleveland, Ohio; **Vl. Rušas**, Toronto, Canada; **V. Šalkūnas**, Australija; **Morkus Šimkus**, Baltimore, Md.; **K. Trečiokas**, Newark, N.J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. —
J. Karvelis, M. Maksvytis, "Marginiai", J. Memėnas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. —
"Neringa", V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. —
P.Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. —
J. Pleinys, Z. Orvidas

Toronto, Ont. —
V. Aušrotas, August. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 49 Thornton Avenue, London W, 4

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas — 9 Cowper Street, St. Hilda, Vic.

A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia

P. Mažylis — 22 Aberdeen St., W. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB, Seminario Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523745 8

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1377) GRUODIS - DECEMBER 1961

BALTUOS KALĖDŲ RIMUOS

BALYS AUGINAS

b e r n e l i ų m i š i o s

KAI tyliąją Naktį Oangaus Žiburiai
Mūs mažą paklydusią sielą nušvies —
Banguos mūs širdžių susibėgę būriai,
Ir malda, tarsi upė, bažnyčią užlies — — —

Ramybės Dvasia čia plasnos balandžiu,
Ir Gloria *supsis aukštai virš žvaigždžių —*
Užgimusį Kūdikį jausim arti,
Alsuojantį meile kiekvieno širdy!

a n g e l ų v a r p a i

TARSI paukštė žiemos danguje
Tyliąją Naktį Kalėdų Žvaigždė —
Sieloj džiaugsmas plasnoja su ja,
Ir varpai angelų suaidės — — —

Ir kai skamba giesmė mūs širdžių
Angelų įsiūbuota ranka —
Ji mus neša Namo virš žvaigždžių
Tylią naktį snieguota lanka — — —

Botticceli 1482

Madona su češiais angelais

Garbė Dievui augštybėse, o žemėje ramybė geros valios žmonėm

Pranys Alšėnas

Jau du tūkstančiai metų baigiasi nuo to laiko, kai Betlejaus prakartėlėje užgimė Pasaulio Išganytojas, Kūdikėlis Jėzus, o Angelai — giedojo šią giesmę piemenėliams, atvykusiems gimusio Kristaus pagarbinti.

Ir iki šių dienų tebeskamba tikinčiųjų ausyse toji giesmė, tie nostalgiški, atrodytų, besiilgį amžinojo gyvenimo, žodžiai, įpinti subtilion giesmėn.

Kai Angelai giedojo šią giesmę gimusiam Kristui, tuomet ir buvo atšvęstos pirmosios Šv. Kalėdos žemėje. Tikintiesiems — ne aukso stabų garbintojams ir biznieriams — Kalėdų šventės pasiliko ir ligi šių dienų ne metų laikotarpio ("season") šventė, ne kasmetinė rutina, bet, tiesiog, jų gyvenimo dalis.

Anuomet Angelai skelbė nesugriaunamą tiesą savajam himne — apie reikalą teikti Dievui garbę augštybėse ir — tuo pačiu — reikalą taikos ir ramybės žemėje geros valios žmonėms. Ar žmonės tų dėsnių laikosi — kitas dalykas, greičiau — ne!

Jis atėjo į pasaulį, deja, nerasdamas nė užgimti vietos... Žmonių savimeilė — neleido gimdyvės moters į savo namus, todėl Ji turėjo pagimdyti Dievo Sūnų tvartelyje...

Ar būtų vietos Kristui padoresnėj užeigoj šiandien? Tai — irgi labai problematiškas klausimas. Greičiausiai — ir nūdien tektų pasakyti: "Jis atėjo pas savuosius, bet savieji Jo nepriėmė"...

Nūdienis pasaulis — baisiai surizgęs, baimės apimtas. Komunizmas graso žmonių laisvei ir gyvybėms. Vieni priespaudoj vaitoja, kiti — baimę kenčia. Deja, žmonės dar nesupranta, kad reikėtų grįžti į Kristaus šioj žemėj pramintus ir nurodytus kelius . ..

Mūsų gimtasis kraštas — Tėvynė Lietuva — buvo vienalytis ir tikintis kraštas. Skambėdavo gražiosios kalėdinės giesmės laisvojoj Tėvynėj. Skambėdavo garsiai ir galingai, nes niekas tų giesmių nedrausdavo ir neslopindavo. Skamba, žinoma, jos ir dabar, tačiau skamba liūdnai ir vargingai. Žmonės ilgisi ir laukia pagrindinio dalyko — laisvės . . .

Giedamos šiuo metu ar labai tylutėliai niūniuojamos lietuviškos kalėdinės giesmės visam plačiajam pasauly, pradedant giliais Sibiro pusnynais, baigiant Atlanto pakraščiais, nes šiandien lietuvių tautai, kaip toj dainelėj, paukštelio skunde: "Piemens išdraskė mano lizdelį, vanags išbaidė mažus vaikelius"

Norėtųsi nuoširdžiai palinkėti džiugesnių Šv. Kalėdų visiems lietuviškai kalbantiems žmonėms visame žemės rutulyje. Kalėdinė dvasia ir Kristaus gimimo džiaugsmo faktas — tesustiprina mumyse ryžtą kovoti dėl Tėvynės laisvės. Tikėkime, kad ateis laikas, kada tikrai — bus žemėje "taika ir ramybė geros valios žmonėms". Perėjo žemės takais ir pradingo daugelis despotų, dings nuo žemės paviršiaus ir komunizmo vergija su visais "nepakeičiamais" valdovais.

Anot latvių veikėjo, J. Niedros, pasakytų žodžių, lapkričio 18-tąją minint:

"Mes kovojame teisingą ir šventą kovą. Tad nenustokime tikėję į galutinį laimėjimą. Juk naktis yra tamsiausia prieš aušrą. Mūsų broliai Tėvynėje — yra prispausti ir parblokšti. Jie mažai ką gali savo ir visos Tėvynės gerovei. Mes esame jų atstovai laisvajame pasaulyje. Prisiminkime kiekviena proga apie mūsų likimą laisvoms valstybėms, raskime draugų valstybininkų ir viešojo gyvenimo atstovų tarpe, pasipriešinkime mūsų priešo planams. Vandens lašas — nėra nei didelis, nei galingas, tačiau nuolat ir pastoviai krisdamas — gali prakalti ir uolą. Būkime ir mes tais nuolatiniais lašais ir ateis laikas — kietoji vergija suskils".

KALĖDŲ ŠVENTĖMS IR NAUJIEMS METAMS SAVO MIELIEMS SKAITYTOJAMS IR RĖMĖJAMS DAUG DŽIAUGSMO IR LAIMĖS NUOŠIRDŽIAI LINKI

K A R Y S

DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE

O. URBONAS

(Pradžia gegužės KARIO Nr.)

BENDRA KARINĖ PADĖTIS 1703 METAIS.

Kaip jau buvo minėta, Augusto II 1703 m. operacijų planas buvo toks: sutelkti į Torną savo kariuomenę, Torno tvirtovę užimti stipria įgula, leisti švedams nusialinti Torno puolimais ir tada pulti nusilpusią švedų kariuomenę atvirame lauke. Tam tikslui saksų kariuomenės vakarinę grupę jis sukoncentravo ties Tornu ir, nežiūrėdamas miesto ir tvirtovės protesto ir pasipriešinimo, ją užėmė, įvedė stiprią įgulą ir pradėjo tvirtovę rengti gynimui. Iš užsilikusio susirašinėjimo matyti, kad pagal Augusto II pagrindinį planą, buvo galvota į šį rajoną pritraukti ir saksų kariuomenės rytinę grupę, kuri Vyšnioveckio ir Venedigerio vadovaujama, veikė Lietuvos pietų — vakarų kampe (von Benkendorfo laiškas Venedigeriui iš 1703 m. vasario 5 d.: "Insonderheit wolten wir uns gerne mit der litauischen Armee conjugieren, oder selbige wenigstens gegen Pultusk marschieren sehen weilen alle unsere Regimenter auch bereits hier und in der Gegend herum zusammengezogen seindt" — ypatingai norėtum susijungtis su Lietuvos kariuomene, bent matyti ją žygiuojant Pultusko link, kadangi visi mūsų pulkai yra sutelkti čia ir artimiausiose apylinkėse).

Tikrumoje Augustui II į Torną pasisekė sutraukti tik pėstininkus, visą gi kavaleriją, išskyrus 3 dragūnų pulkus, jis nusprendė, Šteinau vadovybėje, išsiųsti į Pultuską (Šteinau grupę sudarė 4 kavalerijos ir 4½ dragūnų pulkai). Šita grupė laiku bėgant buvo dar sustiprinta vienu lietuvių kavalerijos pulku iš Lietuvos.

Kol visi čia nurodyti veiksmai vyko, rytinė saksų (lietuvių) grupė susikoncentravo ties Tykocinu, kuris buvo užimtas, įtvirtintas ir aprūpintas įgula.

Praleidę žiemą Lenkijoje, švedai, vasario 22 d. pradėjo vykdyti savo planą. Užėmę Liubliną, jie ten įkūrė savo bazę, ir kovo mėnesio pirmomis dienomis jų pagrindinės jėgos pradėjo operaciją prieš Varšuvą. Apie kovo 17 d. jų pagrindinės jėgos apsistojo tarp Vyslos ir Bugo. Kovo 26 d. ir Rehnsioldo rinktinė paliko Blonie, žygiuodama per Rawą ir Piotek; apie balandžio 8 d. ji užėmė Lenczycą (apie 10 mylių į pietus nuo Torno).

Karolio XII manevras paaiškėja iš jo laiško Rehnsioldui, rašyto balandžio 24 d: "Aš noriu dabar žygiuoti taip, kad, jei tik galima, atkirsčiau sutelktą ties Tornu kariuomenę nuo Lietuvos. Iš kitos pusės ją apsupsiu ir taip suspausiu, kad ji negalėtų pasitraukti."

Abiejų kariaujančių pusių operacijų planai jau buvo sudaryti. Juos tik reikėjo vykdyti. Bet, kai Karolis XII, konsekventiškai ir logiškai, įneša į savo pagrindinį planą tik tokius pakeitimus, kurie yra būtini dėl pasikeitusių aplinkybių, tai Augustas II iš karto pradeda svyruoti. Artimiausiu laiku jis duoda visą eilę įsakymų, kurių vieni kitiems prieštarauja. Turėdamas pagrindinį planą jieškoti sprendimo Torne ir žinodamas, kad švedų kariuomenė koncentriškai artinasi prie Torno, jis, stovinčiam Pultuske Šteinau, balandžio 23 d. duoda įsakymą, nenutraukti ryšių su Tornu, užimti poziciją ir mėginti sutrukdyti švedų persikėlimą per Bugą. Po keletos dienų, jis tą įsakymą kartoja, bet vienkart priduria, kad Šteinau sugotųsi ir nebūtų švedų sumuštas. Kokio tikslo Augustas siekė — sunku pasakyti. Atrodo, kad toki įsakymai turėjo tikslą leisti jam su savo kariuomene pasitraukti Lietuvon. Galų gale, balandžio 26d. jis duoda Šteinau įsakymą palikti paziciją, atsitaukti į Narevą ir mėginti susijungti su Vyšnioveckiu. Vienkart jis stato jam ir uždavinį: jei švedai pultų Torną — pulti juos iš užpakalio. Tame pačiame įsakyme Augustas II nurodo, kad visą savo pėstiją jis nusprendė įvesti į Torną ir ten atkakliai gintis.

Balandžio 20 d. Karolis XII persikėlė per Bugą. Saksų ir lietuvių kavalerija, mėginusi tą persikėlimą sutrukdyti, pasitraukė į Pultuską. Ar Karolis XII per savo agentus gavo žinių, kad prieš jį veikia tik kavalerija, ar tas jam paaiškėjo susidūrimo metu, tačiau jis nesvyravo ir palikęs visą savo pėstiją užpakaly, pats, su kavalerija energingai saksus (ir lietuvius) persekioja. Šteinau mėgino kautynių išvengti, bet žygiuodamas siauromis Pultusko gatvelėmis, jis iš visų pusių buvo švedų užpultas. Po gan netvarkingų kautynių saksai ir lietuviai pasitraukė Ostrolenkos link, nustoję gan didelio belaisvių skaičiaus ir nustoję visos gurguolės (švedų šaltiniai tvirtina, kad vien belaisvių buvo pa-

D. Lietuvos kunigaikštis ir Lenkijos karalius Augustas II Saksas (1697 - 1733). (P. Schenk portretas iš 1705 m.)

imta 431). Palikęs nedideles jėgas stebėti saksus ir lietuvius, Karolis XII su visa savo kariuomene pasuko Torno link ir apie gegužės 16 d. Tornas buvo apgultas.

Augustas II, savo laiku pasitraukęs iš Torno, gegužės mėnesio gale atvyko pas Šteinau. Visa saksų pėstija buvo apgulta Torne, kavalerija liko už sparno ir vien ja Augustas II galėjo mėginti padėti savo pėstijai Torne. Jo apskaičiavimais, pritraukus Lenkijos karūnos jėgas ir viską ką tik galima iš Lietuvos, ties Strasburgu jis tikėjosi surinkti kumštį iš apie 15,000 kavalerijos. Su šita kavalerija jis nusprendė iš ten pulti švedus, nes, pagal jo turimas žinias, ten stovėjo silpniausios švedų jėgos.

Planas, be abejo, galėjo pavykti, bet reikėjo veikti greitai. O to Augustas padaryti jau negalėjo. Dėl nuolatinių nesėkmių jo autoritetas ne tik lenkų, bet ir lietuvių tarpe žymiai krito. Vien įsakymo siųsti kariuomenę į paskirtą vietą nebeužteko, teko aiškintis, diskutuoti, teko kai kuriais klausimais nusileisti — išvadoje laikas buvo prarastas. Tik liepos mėnesio pradžioje Augusto II grupė pradėjo rinktis ties Ciechanowu.

Augusto II sugaištu laiku pasinaudojo švedai. Karolis XII, kuris teisingai numatė kokiam tikslui priešas telkia savo jėgas, turėjo užtektinai laiko pasiųsti į pavojaus tašką savo kavalerijos dalį, pėstininkų sustiprintą (dalis jų buvo pasodinta ant arklių), ir be ypatingo sunkumo atmušė Augusto bandymus padėti savo apgultai Torne pėstijai.

Mėginimą išlaisvinti Torną Augustas II pakartojo iš pietų krypties. Jis perkėlė savo kavalerijos masę į kitą Vyslos krantą, palikdamas Lenkijos karūnos kariuomenę šiauriniame Vyslos krante. Bet ir šis jo žygis nepasisekė. Jo pastangos daugiausia buvo nukreiptos į švedų pontoninį tiltą, kuris buvo Torno įgulai nenugalima kliūtis bandant laiveliais arba kitomis priemonėmis iš Torno trauktis.

Tokiu būdu Torno apgulimas tęsėsi toliau. Tuo pat metu švedai išvystė didelį veiklumą Didžiojoje Lenkijoje, kur visomis priemonėmis jie stengėsi stiprinti lenkų konfederaciją prieš Augustą. Dalį savo jėgų išmėtę po visą Didžiąją Lenkiją ir vis demonstruodami lenkams švedų galybę ir stiprumą, jie pasiekė gan didelių rezultatų — ir opozicija prieš Augustą žymiai sustiprėjo.

Griežtų veiksmų preš Torną švedai vengė. Jų apgulos artilerija vėlavo. Beveik visą vasarą jiems teko laukti jos atvykstant. Artilerija stovėjo Rygoje, bet per karo veiksmų apimtą Lietuvą jie nerizikavo ją transportuoti. Tik po to, kai jiems pasisekė priversti Danzigo miestą praleisti artileriją ir naujokus per savo teritoriją, reikalas galėjo būti pastūmėtas pirmyn. Rugpiūčio mėnesio bėgy Karolis XII susilaukė apie 400 vyrų iš Švedijos ir savo artilerijos iš Rygos. Nuo to momento Torno likimas buvo išspręstas. Spalio 4 d. Torno įgula kapituliavo. Iš 5,500 įgu-

los vyrų 4,935 buvo paimti nelaisvėn, tiesa, iš jų 2,935 buvo sergančių ir sužeistų.

Aišku ten buvo ir tam tikras skaičius lietuvių, tačiau kiek jų buvo švedų dokumentuose išaiškinti nepasisekė.

Augusto II pastangos vienu ar kitu būdu padėti savai Torne apgultai pėstijai vertė jį griežčiau reikalauti ir caro Petro pagalbos. Tam tikslui, 1703 m. liepos 10 d., į rusų stovyklą netoli Petrapilio atvyko nepaprastas Augusto II pasiuntinys kamergeris Fridrichas von Witzleben. Tačiau jo darbo rezultatais tais pačiais metais dar nebuvo galima pasinaudoti. Iš pradžių caras griežtai atsisakė nutraukti savo kariuomenės veiksmus Ingrijoje, nežiūrint, kad tais metais jo kariuomenė daugiausia buvo užimta vien tvirtovių statymu. Po ilgų derybų caras, galų gale sutiko sudaryti naują "traktatą", turėjusį pakeisti 1701 m. Biržų susitarimą. Pagal "traktatą" dar 1703 m. rusų rinktinė iš 12,000 vyrų, duota Augusto II dispozicijon, turėjo veikti drauge su saksų kariuomene Lenkijoje. Caras pažadėjo dar tais pačiais metais išmokėti Augustui 300,000 rublių subsidiją.

Tačiau visas reikalas pavėlavo. Rusų kariuomenės rinktinės atvykimas užsitęsė iki 1704 m. vasaros. Iš kitos pusės ta sutartis Augustui II turėjo visai nelauktų pasėkų: lenkai tą sutartį palaikė krašto tradicijų sulaužymu. Taigi sutartis iššaukė ir sustiprino lenkų opoziciją prieš Augustą II, net ir jo šalininkų tarpe.

Torno kapituliacija buvo sunkus smūgis Augustui. Vienu smūgiu jis nustojo visas savo pėstijos, jo kavalerija irgi smarkiai nukentėjo. Šis nepasisekimas, prie kurio prisidėjo dar ir sutarties su caru Petru sudarymas, ypatingai atsiliepė į Augusto kariuomenės moralę. Lenkų karūnos kariuomenė pasirodė tiek demoralizuota, kad, nežiūrint Augusto II priešinimosi, jį paliko ir nužygiavo namo. Į Lietuvos kariuomenę tų metų nelaimingos operacijos nesudarė tokio katastrofiško įspūdžio, bet ir jos dalis atsigrįžo nuo Augusto.

1703 m. kampanijos rezultatai buvo sekanti: Augustas II, kuris tų metų pradžioje disponavo beveik 15,000 kariuomene, metų pabaigoje savo žinioje beturėjo vos 4,000. Švedai užėmė Vakarų Prūsus, Mozūrus ir Didžiąją Lenkiją. Tas provincijas Augustui teko nurašyti ir moraliai ir materialiai. Tos provincijos Augustui buvo ypatingai svarbios, nes Vakarų Prūsuose ir Didžiojoje Lenkijoje gyveno dauguma jo karine politika nepatenkintų asmenų. Kol tos provincijos buvo jo žinioje, jis galėjo vienaip ar kitaip su opozicija kovoti. Dabar švedai gavo pilną laisvę ugdyti ir stiprinti tą opoziciją. Kariniu atžvilgiu gal blogiausias faktorius buvo tas, kad Augustas II beveik visus metus buvo atskirtas nuo savo krašto (Saksonijos), kuris, žinoma, buvo jo materialinių resursų svarbiausias šaltinis.

Veiksmai Suomijos — Baltijos fronte faktiškai neturėjo įtakos į Lietuvos frontą, bet sudaryti sau tikrą vaizdą apie bendrą karinę padėtį, tenka ir šį karo teatrą bent trumpai paminėti. 1702 m. švedai turėjo visą eilę nelaimingų susirėmimų su rusais, iš kurių skaudžiausias įvyko ties Hummelshofu, kur švedų generolas Slippenbachas liepos 19 d. buvo visiškai sumuštas. Didesnė Livonijos dalis pateko rusams, kurie nualino visą kraštą. Tų pačių metų spalio 12 d. švedai neteko Noeteburgo tvirtovės, kuri buvo laidavusi jiems viešpatavimą Ingrijos rytinėje dalyje.

Pradėdamas operacijas Lenkijoje, Karolis XII pavedė Suomijos ir Baltijos provincijų gynimą atskirai švedų kariuomenės grupei, kurios stiprumas siekė maždaug 30,000 vyrų. Dauguma tos kariuomenės buvo sutalpinta įgulose visoj eilėj tvirtovių ir tvirtovėlių. Vien tik Tallino, Tartu, Pernau, Narvos ir Rygos įgulas sudarė daugiau kaip 19,000 vyrų. Tokiu būdu lauko operacijoms faktiškai beliko vos trečdalis ten buvusių švedų jėgų. Aišku, kad tos silpnos švedų jėgos sulaikyti rusų masinį puolimą negalėjo atvirame lauke. Nuolatiniuose susirėmimuose jos ištirpo, ir rusai galėjo paeiliui pulti tvirtoves, mušdami švedus dalimis.

1703 metai neįnešė į tą būklę jokio pakeitimo. Švedų kariuomenės vadas Slippenbachas pakartotinai kreipėsi į karalių prašydamas duoti iš Švedijos reikalingus sustiprinimus, bet visi jo prašymai buvo atmesti. Lengvai pasiekta pergalė ties Narva 1701 m. įtikino Karolį, kad caras Petras yra toks silpnas priešas su kuriuo ypatingai skaitytis nėra reikalo. Jis labai žemai vertino rusų kariuomenę ir visiškai nenorėjo skaitytis su tomis reformomis, kurias Petras, po pralaimėjimo ties Narva, rusų kariuomenėje pravedė. Toks jo įsitikinimas buvo tiek stiprus, kad joki pranešimai, joki faktai jo pakeisti nepajėgė. Tas įsitikinimas diktavo jam ir tolesnius jo veiksmus prieš rusus, kol, galų gale, 1709 m. ties Poltava jam teko įsitikinti, kad jo pažiūra iš pagrindų buvo klaidinga.

1703 m. pavasaris ir vasara tame karo teatre praėjo be ypatingų įvykių. Rusai kaip ir praeitą vasarą, pravedė visą eilę operacijų, ypatingai Estijos ribose, bet Slippenbachas vengė

stoti į atvirą kovą ir tuo būdu didesnių pralaimėjimų išvengė. Rusai turėjo laisvas rankas naikinti viską, ir palikti paskui save visiškai nualintą kraštą, į kur grįžusieji švedai negalėja jau rasti sau nei maisto, nei pašaro, nei pastogės.

KARO VEIKSMAI LIETUVOS FRONTE PER 1703 METŲ VASARĄ IR RUDENĮ.

Po pergalės ties Saločiais sugrįžęs į Kuršą generolas Levenhauptas, 1703 m. gegužės mėnesio pradžioje buvo paskirtas Kuršo vicegubernatorium ir fronto vyriausiu vadu.

Jo žinioje esanti kariuomenė buvo papildyta, bet ypatingai jis buvo sustiprintas Švedijos artilerija, kuri jam suteikė didelį pirmumą susidūrimuose su lietuvių "partijomis", kurioms ir atskiras artilerijos pabūklas būdavo gan didelė retenybė. (Iš Švedijos Levenhauptas gavo dvi 16 svarų lengvas gaubicas, vieną 20 svarų mortyrą, keturius 3 svarų falkonetus, aštuonias 3 svarų lengvas patrankas ir 3 granatsvaidžius 3 svarų rankinėms granatom svaidyti.

Didelė operacija ties Tornu pareikalavo iš Lietuvos mesti į tą teatrą viską, kas tik buvo galima. Visa tikroji Lietuvos kariuomenė kovojo už Lietuvos ribų. Sunku surasti švedų archyvuose tikrų davinių kur ir kiek Lietuvos kariuomenės buvo užangažuota, tačiau iš žinių įvairiausiuose dokumentuose išmėtytų galima apytikriai susidaryti vaizdą kur Lietuvos kariuomenė kovojo. Lietuvos kariuomenė drauge su Lenkijos karūnos kariuomene, žiemą iš 1703 į 1704 metus, sudarė 3 korpus (arba atskiras rinktines): vienam vadovavo Didžiosios Lenkijos generolas Motiejus Radomickis (iš vado sprendžiama, kad ši rinktinė daugumoje buvo sudaryta iš lenkų), antram vadovavo generolas leitenantas Brandtas, kuris, kaip žinome, kautynėse ties Kliszov vadovavo lietuvių kavalerijai. Šita rinktinė, nors ir nebuvo grynai lietuviška, bet mišri, tačiau aš manau, kad šioje rinktinėje dauguma buvo lietuvių. Trečiam vadovavo Jonas Vyšnioveckis, ir čia, tur būt, lenkų visiškai nebuvo. Sunku tiksliai nustatyti tų rinktinių stiprumą, bet ir vėl, iš įvairių išmėtytų žinučių galima spręsti, kad kiekviena iš jų buvo sudaryta iš maždaug 5,000-7,500 vyrų.

Iš to aiškėja, kad Lietuvos ribose švedams priešintis galėjo tik gan palaidos "partijos" kurioms vadovavo regementarius Vasinskis. Prisideda dar nedidelė Biržų tvirtovės rusų įgula, iš maždaug 500 vyrų, kuri, žinoma, buvo per silpna, kad galėtų veikti už tvirtovės ribų.

Lietuvos didikų tarpusavio kova, kuri tęsėsi jau kelinti metai, darė Lietuvai didžiausius materialinius nuostolius (jau nekalbant apie moralinį pakrikimą). Be pasigailėjimo buvo naikinamas kiekvienas "turtas", priklausęs priešui. Sapiegos šeima Lietuvoje valdė didelius turtus. Kovai toliau tęsiantis jai grėsė pavojus visko nustoti. Pats Sapiega, perėjęs švedų pusėn ir kovodamas už švedų interesus, nenustojo domėtis savo šeimos reikalais ir savo Lietuvoje paliktu turtu. Karolis XII vertino Sapiegą kaip prityrusį karį ir vadą ir žinojo, kad vien tik Sapiega galėtų padėti jam Lietuvą pacifikuoti ir pakreipti Lietuvos gyventojus švedams. Dėl to, jau 1703 m. sausio 27 d. Karolis davė įsakymą Levenhauptui visomis priemonėmis apsaugoti Sapiegų šeimos turtą Lietuvoje. Kitas klausimas, švedams ypatingai svarbus, buvo Biržų tvirtovės užėmimas. Tam tikru atžvilgiu šis uždavinys buvo ir skubus, nes, jei silpna Biržų įgula ir nesudarė Kuršui pavojaus, tai vis gi tarnavo baze lietuvių "partijoms". Be to, ta įgula galėjo būti bet kada sustiprinta.

Ir tikrai, neužilgo švedai gavo įsitikinti kokį vaidmenį Biržai vaidino. Gegužės 10 d. surinkta Biržuose lietuvių stipresnė partija 2 mylių atstume nuo Biržų peržengė Kuršo sieną ir puolė Neu Reden miestelį. Silpna švedų įgula beveik visiškai buvo sunaikinta, švedų sandėliai buvo sunaikinti, ir partija pasitraukė, nusivarydama su savim, kelis šimtus švedų surinktų, raguočių.

Turėdamas tokius uždavinius, Levenhauptas pradėjo telkti savo kariuomenę, bet greit įsitikino, kad palikus tvirtovėse būtiniausias įgulas, jis su turimomis jėgomis savo uždavinių neišpildys. Prasidėjo susirašinėjimas su Karoliu, kuris kariniu atžvilgiu yra gan įdomus (Pirmas Levenhaupto raportas, iš gegužės 15 dienos, buvo Palangos rajone lietuvių sugautas).

Savo raporte karaliui Levenhauptas išdėsto motyvus, del kurių jis priverstas prašyti sustiprinimų. Be to, jis rašo, kad žinant galimą lietuvių jėgų sutelkimą ties Kuršo siena ir galimą papildomų rusų jėgų atvykimą į Biržus, jis nelaiko dabartinę sienos gynimo sistemą veiksminga (švedų jėgos buvo dalimis išmėtytos išilgai sienos) ir prašo sutikimo jas daugiau sutelkti, kad galėtų ofenzyviniais veiksmais atsakyti į galimus priešo veiksmus. Karolis XII atsakymas vaizdžiai rodo tuometinį švedų karo meno augštumą. Aptaręs savo samprotavimus, dėl kurių jis neranda reikalo sustiprinti Levenhauptą iš Švedijos ir davęs jam teisę paimti kai kuriuos dalinius iš tvirtovių, jis toliau rašo: "Mes pavedame jūsų nuožiūrai kaip šitą (linijinį išdėstymą išilgai sienos, arba observacijos korpą), taip ir veikimo būdą — ofenzyviai ar

defenzyviai — vienu žodžiu, viską, kuo pasiekti geriausių rezultatų ir naudos". Laiškas pasirašytas "stovykloje ties Tornu". Jau tais laikais Karolis suprato, kad vadovauti karo operacijom iš tokio didelio atstumo yra neįmanoma be gerų ryšių, rizikuojant, kad gavėjas kiekvieną įsakymą gaus pavėluotai, ar aplinkybėms nepritaikomą. Tačiau beveik po šimto metų Austrų Hofkriegsratas mėgino iš Vienos vadovauti rusų ir austrų operacijomis prieš prancūzus šiaurinėje Italijoje.

Taip, palyginti, ramiai praėjo beveik pusė vasaros. Švedai po pergalės ties Saločiais pasitenkino padėties stabilizavimu, gerbė Lietuvos sieną ir tik atstumdavo silpnas lietuvių partijas įsiveržiančias tai vienoje, tai kitoje vietoje. Tačiau, vasarai įpusėjus, jie pajuto maisto ir pašaro trūkumą. Daromos rekvizicijos į šiaurę nuo Dauguvos davė labai menkus rezultatus, nes, iš vienos pusės, metinis derlius dar nebuvo nuimtas, iš kitos — tos srities gyventojai, bendrai gyveno gan neturtingai. Taigi, jų akys vėl nukrypo į Lietuvą.

Pirmą kiek didesnio masto žygį švedai įvykdė Žagarės - Plungės kryptimi liepos mėnesio pradžioje. Švedų archyvuose neužsiliko (o gal aš neradau) dokumentų, kurie atpasakotų šio žygio eigą. Bet kad susidūrimų su lietuviais būta ir, kaip paprastai nesėkmingų lietuviams, galima įžiūrėti iš vieno dokumento, pridėto prie bylos. Tai Vasinsko pasirašytas pasižadėjimas nustoti veikti prieš švedų sienos apsaugą ir netrukdyti švedų pašto susisiekimą tarp Kuršo ir Rytų Prūsų. Kad Vasinskas tokį dokumentą pasirašė ne savo noru, bet priverstas, yra aišku — reiškia švedams pasisekė primesti jam savo valią, o tas buvo padaryta ginklu. Švedų istorikas Herlitzas (Karolio XII politika, p. 112) tvirtina, kad tuo metu pastebima tam tikra lietuvių dalių demoralizacija, jų kovingumas susilpnėjo ir neretai Oginskio šalininkai pereidavo Sapiegos (reiškia ir švedų) pusėn. Tą jis aiškina Oginskio nepasitenkinimu, kuris jautėsi įžeistas, kad Augustas II, skirdamas pareigūnus į anksčiau Sapiegos šalininkų užimtas vietas, aplenkė Oginskį. Ar taip tikrai buvo .....?

Rugpiūčio mėnesio pabaigoje karo veiksmai pasienyje pagyvėjo. Tą iššaukė rusų jėgų koncentracija Drujoje, iš kur jos galėjo bet kada pradėti veikti Lietuvoje. Pagal Augusto II su caru Petru sudarytą "traktatą" rusų kariuomenė, veikdama Lietuvoje ir Lenkijoje, turėjo būti išlaikoma iš vietinių išteklių. Išilgai Lietuvos-Kuršo sienos prasidėjo lietuvių vykdomos maisto ir pašaro rekvizicijos ir maisto sandėlių steigimai. "Partijos" nesitenkindavo rekvizicijomis Lietuvoje, bet stengėse gauti reikalingo maisto ir iš anapus sienos. Prasidėjo įsiveržimai į Kuršą, ir "partijos" pasiekdavo net iki Bauskės ir Jokūbpilio. Įvyko visą eilė susidūrimų su švedais ties Joniškiu, ties Bauske ir ties Jokūbpiliu. Lietuviai visur buvo atmušti, švedų dokumentai kalba vien tik apie lietuvių nuostolius: ties Joniškiu 30-40 užmuštų ir 8 belaisviai, ties Bauske 22 užmušti ir 7 belaisviai, ties Jo-

Gen. Adam Ludwig Levenhauptas

kūbpiliu 50-60 užmuštų ir 20 belaisvių. Apie savo nuostolius švedai niekur nemini nei žodžio.

Keistoka atrodo, kad švedai iš visų tų susidūrimų išėjo visiškai be nuostolių. Bet taip būti galėjo. Jau anksčiau buvo nurodyta, kad tų metų kampaniją pradedant švedai iš metropolijos gavo artilerijos, tuo būdu jų artilerijos jėga beveik padvigubėjo Taigi galėjo net palyginti silpnas rinktines aprūpinti artilerija, reiškia veikti tokiu ginklu, prieš kurį lietuvių partijos buvo bejėgės. Prisimintina, kad anais laikais šautuvų ugnis veikė tik trumpame atstume — 100-120 žingsnių, artilerijos gi kartečinė ugnis siekė iki 300-500 metrų (granatinė ugnis dar toliau). Tokiu būdu švedai galėdavo atidengti į lietuvius ugnį iš tokio atstumo, iš kurio lietuviai jų pasiekti negalėdavo. Kad dauguma kautynių ir susidūrimų iš tikrųjų buvo vedamos tokiu būdu patvirtina ir mažas skaičius lietuvių belaisvių kai žymiai didesnis skaičius būdavo užmuštų.

Svarbiausias lietuvių smūgis prieš Kuršą buvo vestas iš Palangos. Surinkę Palangoje didesnes jėgas, lietuviai įsiveržė į Kuršo pietų — vakarų kampą, sunaikino švedų sudarytus maisto sandėlius ir rekvizavo ne mažą raguočių kiekį. Silpnos švedų jėgos buvo išblaškytos, ir, svarbiausia, Kuršo gyventojų tarpe buvo išplatintos proklamacijos suradusios ten atgarsio.

Sutelktos švedų jėgos, paremtos dviejų Sapiegos kariuomenės kuopų (eskadronų), pradėjo įsiveržusius į Kuršą lietuvius spausti ir, pagaliau nustūmė atgal už sienos. Šios operacijos metu Sapiegos kuopos žygiavo ir kovėsi švedų jėgų priekyje. Ar taip buvo daroma dėl to, kad jos geriau žinojo kraštą, ar dėl to, kad lengviau susikalbėjo su vietos gyventojais — nežinia. Tačiau šiuose veiksmuose pirmieji į kautynes prieš savo brolius stojo Sapiegos vyrai ir pirmus saviems broliams nuostolius padarė kaip tik jie.

Peržengę sieną, švedai tęsė puolimą Kretingos kryptimi. Ties Kretinga Sapiegos kuopos ir vėl pirmos stojo į kautynes. Be pakankamos žvalgybos jie puolė betarpiai į šiaurę nuo Kretingos išsidėsčiusius lietuvius ir gerokai nukentėjo. Besitraukiančias Sapiegos kuopas parėmė atvykę švedai, ir Kretingos gynėjai buvo priversti trauktis, palikdami vietoje 42 žuvusius ir nustoję 1 leitenanto ir 21 vyro belaisviais. Prastovėję vieną dieną Kretingoje, švedai savo puolimą tęsė Kuršėnų kryptimi. Ten jie išstovėjo 15 dienų rinkdami maistą ir pašarą (atsitraukdami lietuviai naikino visas vietos atsargas, todėl maisto ir pašaro klausimas švedams buvo sunkiai sprendžiamas). Iš Kuršėnų švedai nužygiavo į Plungę, kur tikėjose rasti daugiau maisto.

Bestovinčius Plungėje švedus užpuolė lietuviai. Jiems net pasisekė į miestą įsiveržti. Kautynės gatvėse tęsėsi iki pat tamsumos, ir tik švedų artilerijos ugniai padegus lietuvių užimtus trobesius, jie buvo priversti pasitraukti. Kitą rytą, auštant, švedai rengėsi pulti lietuvių poziciją — bet jų ten jau neberado. Lapkričio 17 d. švedai užėmė Saločius, kur ir vėl buvo lietuvių užpulti ir kur gatvių kautynės tęsėsi virš 3 valandų. Ir tos kautynės pasibaigė lietuvių pasitraukimu.

Daugiau netrukdomi, švedai per Skuodą sugrįžo į Liepoją (šio žygio aprašymas padarytas pagal Patkulio, švedų rinktinės vado, raportą generolui Levenhauptui iš lapkričio 23 dienos).

Po tų kautynių ginklai nutilo kariaujančiose pusėse iki sekančių metų, kuriais karas įgavo kitokį pobūdį, turėjusį svarbos bendrai karo eigai.

Vienybės Redaktoriui

JUOZUI TYSLIAVAI

mirus, jo žmoną, sūnų ir artimuosius giliai užjaučia

L.V.S. Ramovės
New Yorko Skyrius
ir
Karys

Vienybės Redaktoriui

JUOZUI TYSLIAVAI

staiga mirus, žmonai Valerijai ir sūnui Juozui nuoširdžią užuojautą reiškia

Marina ir Zigmas
Raulinaičiai

NUSIŠYPSOKI MAN, MERGAITE

DVIKOVA

Gyvenime, mane tu nuogą išvilkai
Ant amžių vieškelio, ant vargo tiltų,
Kur drasko širdį alkani dienų vilkai
Ir geria mano kraują šiltą!

Todėl po tavo kojom pirštinę metu!
Tu ją pakelk ir ginkis.
Katras laimėsim: ar galingas tu,
Ar aš po tavo priespauda palinkęs?

Likime mano, aš tave šaukiu —
Pabūk tu mano sekundantu.
Nebėgsiu nuo mirties akių klaikių,
Tegul ji dalgį man galanda.

Gyvenime, koks tu juokingas ir skurdus,
Kai į mane žvelgi iš po klastingos kaukės.
Po tavo kojom pirštinę metu —
Tu ją pakelk ir kaukis!

SUNTINĖLIS

Žinau, kad vis dar man palieki tuščią vietą
Prie savo Kūčių stalo, liūdno ir kuklaus.
O kiek prie jo vienatvės ašarų išlieta,

Žinau. Ir štai, po daugio bastymosi metų,
Su ta mintim kaip su kančia apsipratau.
Ir kai vien tik jausmai visur tave temato,
Tik juos, tik juos galiu pasiųsti tau.

Ak, nesvarbu iš kur, tegul jie skrenda
Ten, pas tave, kelionių dulkėm apnešti
Ir tepasako, kad Kalėdų nesuranda
Širdis šiame pasaulio pakrašty.

Ji užima šalia tavęs jai skirtą vietą
Prie tavo Kūčių stalo, liūdno ir kuklaus,
Kur daug karčios vienatvės ašarų išlieta,
Daug nerimo, daug lūkesčio gilaus— — —

IŠVYKSTANT

Nusišypsoki man, graži mergaite,
Nusišypsoki man dar vieną kartą.
Mana širdis tavam veide išskaitė —
Gyvenimo džiaugsmu apsvaigti verta
Bent vieną kartą — — —

Trumpai čia būsiu, neilgai viešėsiu,
Gerai žinau, rytoj manęs nebus čia.
Gal apkase, o gal namų griuvėsiuos
Prisiminimai švelnins dalią rūsčią
Manęs nebus čia.

Stipriai paspauski mano šiurkštų delną
Ir palydėk nors iki kiemo vartų.
Pratark dar vieną žodį mielą švelnų —
Gal man skambės jis paskutinį kartą
Prie kiemo vartų

Nusišypsok man dar, graži mergaite,
Siaubingai greitai mūsų laikas slenka.
Pasibaigė atostogų savaitė,
Tave minėsiu per griausmus patrankų,
Sudie, duok ranką— — —

NESUGRĮŠIU

Tenai pavasarį šypsosis mėlynos žibutės,
O rudenį bers medžiai gelstančius lapus.
Akimirką bent vieną dar tenai pabūti —
Bet niekad jau manęs tenai nebus— — —

Ten vasarą kvepės lankoj nupjautas šienas
O žiemą sniegą žers šiaurys žvarbus.
Tik čia man bus pageltę visos metų dienos
Ir niekad jau manęs tenai nebus.

Tenai draugai dažnai susės prie bendro stalo
Iš linksmo klegesio trykš juokas jų skambus,
O čia raudos širdis, vienatvėje sušalus,
Ak, niekad jau manęs tenai nebus.

Ten metai vis žingsniuos, o giminės, kaimynai,
Suguls į bočių švento poilsio kapus —
Jiems amžių pasaką oš tėviškės pušynai,
Tik niekad jau manęs tenai nebus— — —

Australija, 1958 metų Kalėdos

LIETUVOS PAVILIJONAS TARPTAUTINĖJE PREKYBOS - PRAMONĖS PARODOJE ČIKAGOJE, 1961 M.

IR TAIP KOVOJAME!

S. Dirmantas

Čikagos lietuviai, tarp kelių dešimčių kitų laisvų kraštų, tris kartus iš eilės buvo iškėlę LIETUVOS valstybės vardą čikaginėse tarptautinėse prekybos-pramonės parodose 1959, 1960 ir 1961 m. Jas paprastai aplanko kiek nepilnas milionas žmonių. Buvo dalinama anglų kalba leidinėliai apie mūsų tėvynę. Paskutinį kartą paroda įvyko specialiai parodoms ir konvencijoms pastatytose prašmatniose moderniose patalpos Michigano pakrantėje.

Jau ima noras iš trijų pasirinkti geriausiai pavykusią. Po tam tikros praktikos geriausiai turėjo pavykti ir pavyko paskutinioji. Saviškių jai buvo mažiausiai priekaištaujama. Savo spaudoje ir per radiją buvo "ramu". O tai jau ženklas, kad ne blogai. Nes pas mus dirbti — mažai kas padeda, girti — ir neperdaug yra mėgėjų, užtat peikti — atsiranda apsčiai "žinovų" ir savanorių.

1959 m., kai lankėsi Anglijos karalienė, parodoje mūsų skyrius turėjo perdaug patarėjų, rengėjų ir eksponatų. Pastarųjų ypač vitrinose. O prie jų, dėl publikos gausumo, sunku buvo prieiti. Mūsų pavilijonas kas met turi politinį aspektą, kaip protestą prieš maskvinį smurtą. O 1959 m. įvyko, net "sensacija" kai žymus sovietų valstybininkas, su visa savo ir žurnalistų-korespondentų palyda, neatsargiai užšokęs ant mūsų trispalvės ir baltuojančio Vyčio, ūmai nusigręžė ir pabėgo kiton patalpos pusėn! Kelias dienas daug publikos pritraukdavo garsinis filmas "Sovietai užplūsta Pabaltijį".

Buvo "politikos" ir 1960 m. pavilijone. Mūsų visuomenė pasipiktino, kad kovojanti ir gyva Lietuva buvo paguldyta po juodų lentų antkapiu, kurį puošė išmargintas mūsų valstybės herbas ir .... molinis gaidys! Ir taip buvo išsišokęs neva prityręs pavilijonų specialistas. Perkrauta nebuvo. Kas met neapsieidavome be Lietuvos žemėlapio. Šį metą spalvotas Europos žemėlapis su auksine Lietuva ir parašu "WE ARE A VICTIM OF RUSSIAN COLONIALIZM" buvo pavilijono centras ir atrakcija. Reikalavo pašalinti!

Lietuvos reikalui būtų didelis smūgis, jei visi laisvi lietuviai "ambasadoriai", sugebėję prisistatydinti puošnių namų, rezidencijų, vilų ir vasarnamių, nesukrustų ir nepajėgtų bendromis jėgomis įrengti kad ir kuklų pavilijoną tikroje tarptautinėje (ne specialiai pramonės) 1964 m. parodoje New Yorke.

Jei mums vieniems butų persunku, tai lengviau ir efektyviau išeitų įrengti kartu su latviais ir estais bendrą Pabaltijo valstybių kioską. Taip buvo daroma anais gerais laikais, kai mūsų kraštai dar nebuvo okupuoti ir vyriausybė duodavo lėšų iš iždo. Neužmirškime, kad iš viso pirmąjį LIETUVOS pavilijoną 1900 m. Paryžiuje sugebėjo organizuoti prieš pusę šimto metų vien anų metų Amerikos lietuviai emigrantai. Ogi čia pat, N. Yorke, būtų daug lengviau po 60 metų pajėgti negu anais laikais, aniems Prancūzijoje, už jūrų-marių.... O visgi ryžosi ir padarė. O tada nedrąsiai svajojome tik apie Lietuvos "autonomiją', ne apie "neprigulmingą valstybę"! Nepasidarykime gėdos ir sarmatos.

Atminkime, kad nėra svarbu, kad pavilijo-

Lietuvos Pavilijonas Čikagoje 1960 m.

Lietuvos Pavilijonas 1959 m. V. Noreikos nuotr.

nas būtų prašmatnus. Tokio niekuomet neturėjome ir vargiai kada turėsime. Nes milžinų nenustelbsime ir nenukonkuruosime. Ir nėra reikalo pūstis. Ne taip svarbu ir eksponatai. Svarbu, kad Lietuva dalyvautų, būtų gyvųjų tarpe, kad kur reikia oficialiai pasirodytų mūsų atstovas, kad mūsų vardas skambėtų ir būtų minimas spaudoje ir leidiniuose, kad viešai pasirodytų mūsų Vytis ir Trispalvė! Įrodykim, kad netik dar esame gyvi, bet kad nesame moraliai nugalėti, nesame kapituliavę ir nenustojome kovingumo ir vilties! Kad mūsų Lietuva vėl laisva bus!

MAIRONIO METAI

Maironio — didžiojo tautos dainiaus ir atgimimo pranašo šimtmetį (gimęs 1862 m. spalio mėn. 21d.) visa Pasaulio Lietuvių Bendruomenė privalo tinkamai paminėti. Šį didvyrį pagerbdami, drauge stiprinsime mūsų tautinę gyvybę ir kultūrinį sąmoningumą. Tegu suteikia ši sukaktis mums kuo daugiau atgimimo tegu gyviau mus visus pajudina. Mums gi šiandien taip stinga idealizmo, entuziazmo ir pasitikėjimo savimi.

Tam tikslui Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba kreipiasi į visų kraštų, apygardų bei apylinkių valdybas ir kiekvieną lietuvį bei lietuvę:

1. Tegu 1962 metai bus Maironio metais.

2. Maironio metais visoje Pasaulio Lietuvių Bendruomenėje turi sukilti jubilėjinė nuotaika ir akcija.

3. Visuose kraštuose — tai yra kiekvienoje apygardoje ir apylinkėje — nedelsdami tuoj pradėkime intensyviai ruoštis dideliems ir, kiek beišgalint, įspūdingesniems Maironio minėjimams. (Akademija, Maironio dainų koncertas, paskaita, deklamacijos, jo dramos pastatymas ir inscenizacija ir k.).

4. Kiekvienas laikykime savo pareiga uoliai talkininkauti bei dalyvauti ruošiamuose Maironio minėjimuose.

5. Maironio metais įsigykime ir pakartotinai įsiskaitykime jo raštus, ypač "Pavasario balsus" ir "Jauną-ją Lietuvą".

Brangios mūsų tautos bei mylimos tėvynės nelaimės akivaizdoje būtinai ir prideramu būdu paminėkime Maironio 100 metų sukaktį. Testiprina vėl Maironis lietuvio viltį ir tikėjimą į tėvynės aušrą bei naują pavasarį. Tešviečia mums Maironio dvasios bei kūrybos heroika, idealizmas ir tėvynės bei laisvės meilė.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba

AISČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE

Z. RAULINAITIS

(Pradžia Rugp. - Rugs. Karyje)

VIII. KARYBA

Negalima praeiti pro šalį neperžvelgus aisčių laikų žinomo pasaulio bendros karybos vystymosi eigos. Juo labiau, kad tų laikų karyboje būta nepaprastų. Antra vertus, tų sūkūringų amžių įvykiuose aisčiai neliko nuošalyje, jie buvo įvairiai jų paliesti. Aiscių gi karyba savo pobūdžiu turėjo tilpti tų laikų pasaulio kurios nors karinės sistemos rėmuose.

Arklys ir Balnas

Indoeuropiečių įvestas greitų arklių traukiamas kovos vežimas padarė pirmąjį didžiulį perversmą karybos istorijoje antrojo tūkstantmečio pr. Kr. pradžioje.

Šiuo atveju arklys karybon buvo įvestas ne mums įprastine kavalerijos prasme, bet pavartotas traukti lengvus kovos vežimus, nešančius vieną ar du ginkluotus vyrus. Tuo būdu buvo sukurtas judraus karo principas. Eskadronais veikdami, drausmingi šio naujo ginklo junginiai lengvai išblaškydavo ir sumušdavo tų laikų nejudrius pėsčių jietininkų telkinius.[12] Ilgiau kaip tūkstantį metų kovos vežimas, nešantis kilmingus karius, daugiau ar mažiau, vyravo kovos lauke visame tų laikų žinomame pasaulyje. Tačiau apie IVa. pr. Kr. iškilo nauja jėga, sukurta senojo Egipto ir graikų vartotos pėstininkų falangos pagrindu, tik labai patobulinta ir puikiai suorganizuota. Šita nauja karinė jėga buvo Romos legionas.

Kovos vežimas netrukus neteko savo vyraujančios galios, ir sekančius 600 metų kovos laukus valdo Romos legionai.

Tačiau greta šios pėsčių karių mašinos — legiono, vakarų pasaulyje būta dar ir antraeilės ginklo rūšies — raitelių. Jie buvo antraeiliai todėl, kad tik padėdavo pėstininkams. Tokia karinė sistema vyravo tų laikų kultūringajame vakarų pasaulyje.

Kitaip buvo rytuose, barbarų pasaulyje, ypač stepių ir atvirų plotų srityse ir dalinai miškų srityse. Ten vyravo judrūs ir lengvi raiteliai, o pėstininkai buvo tik antraeilė ginklų rūšis.

Spėjama, kad pirmieji pradėjo vartoti arklį jojimui vidurinėje Azijoje gyvenę skitai. Iki tol, kaip minėta, arklys buvo traukos gyvulys, traukiantis kovos ar darbinį vežimą, arba arklą. Jojimo menas iš skitų greitai pasklido jų kaimynuose ir visame pasaulyje.

Apie VII a. pr. Kr. skitai jau buvo persikėlę iš vidurinės Azijos ir įsikūrę pietinėje Rusijoje ir Kubanės stepėse, iš kur jie išstūmė ten gyvenusius kimerus, jojimo meno nežinančius.[17] Raiteliai be didelio vargo užkariavo sėslius ir pėsčius gyventojus.

Skitai sudarė gerai organizuotas bendruomenes, klusnias savo vadams ir drausmingas. Tačiau jie buvo neramūs, audringi, mėgo kariauti ir grobti. Savo priešams jie kirsdavo galvas, arba skalpuodavo juos. Jų kiltys gyveno klajoklių gyvenimą vežimuose ir ant arklių. Jie buvo puikūs lengvi raiteliai, masiškai vartoję balnus, kas jiems davė didelį pirmumą prieš kitas balno nevartojusias klajoklių tautas.

Armėnijoje yra išlikę senų pilių griuvėsių, kurių sienų kalkėse dar ir dabar yra įstrigę skitų strėlių tipingi triašmeniai antgaliai, liudininkai tų laikų atkaklių kovų.

Skitų invazijos kelias į vidurinę Europą per Silezijų, Moraviją ir Bohemiją dar ir dabar aiškiai susekamas. Jis pažymėtas sunaikintais lužičėnų kultūros paminklais, jų sugriautom pilim ir daugeliu skitiškų kapų nusidriekusių išilgai invazijos kelio ir užtinkamų Luzatijos kultūros srityje.[28] Net ir rytinėje Lenkijoje randama skitų seniausių radinių iš VII a. pr. Kr.[24] Skitai buvo perėję Rumuniją, įsiveržę Vengrijon ir Bulgarijon. Besiskverbdami į vidurio Europą tarp 550 ir 400 m. pr. Kr. skitai buvo net pasiekę Vyslos žemupį, taigi galėjo susidurti ir su aisčiais. Tačiau, atrodo, jog vietiniai gyventojai, sutelkę jėgas ir prisistatę gerų tvirtovių, atmušė skitų antplūdį. Viena iš tokių ypatingai gerai įtvirtintų gyvenviečių buvo atkasta šiaurinėje Lenkijoje Žnino apskr. Tai Biskupino tvirtovė, pastatyta ežero kranto iškyšyje, apsupta tvirtų rąstų sienų ir griovių. "Joje rastasis inventorius priklauso vakarų baltų kultūrai, nors ir jos tyrinėtojai lenkų archeologai baltams jos pačios nepriskiria".[9a] Šita tvirtovė, greičiausia, buvo pastatyta aisčių, gintis nuo skitų. Tokio įtvirtinto kaimo pavidalas jau liudija sudėtingą socialinę organizaciją.[2] Panašių įtvirtintų aisčių sodybų - pilių Rytprūsiuose buvo rasta ir tirta ties Ario ežeru, Johannisburgo

aps., ties Szonstago ežeru — Lycko aps., ir ties Ploessen, Roesseno aps.[2]

Pavykus atmušti skitų veržtą, apie 400 m. pr. Kr., aisčių kiltys pasistūmė į pietus pagal Vyslą ir vakarinį Bugą.

Skitai, tikriausiai, nėra buvę pirmieji klajokliai iš rytų, įžengę į Ponto stepes, bet jie yra pirmieji pasirodę tose Europos srityse klajokliai, apie kuriuos turime aiškias istorines žinias.[32] Manoma, kad jie yra buvę iraniečių kilmės žmonės.

Skitų vardas senovėje buvo toks garsus, kad savo laiku graikai visus Eurazijos klajoklius vadindavo skitais. Kaip ilgai išsilaikė Europos istorijoje skitų vardas, pergyvenęs vėlesnius sarmatų, hunų, avarų ir mongolų įsiveržimus, rodo, kad ir kunigaikščio Mikalojaus Kristupo Radvilos pastangomis ir lėšomis 1613 m. Amsterdame, Olandijoje, išleistas pirmasis Lietuvos žemėlapis. Paaiškinimuose apie Dniepro tekmę, vienoje vietoje ten įrašytas lotynų kalba toks įrašas: "Čia skitai paprastai slepiasi, kol visi susirenka, kad užpultų mūsų kraštą"[33] Tuo tarpu tais laikais tų skitų ten nė pėdsakų nebuvo likę ir jų vietoje gyveno kitos rasės žmonės.

Klajoklių kovos taktika buvo kitokia negu senosios pėstininkų falangos, kovos vežimų ar pagaliau Romos legiono.

Iki pat naujųjų laikų, beveik per ištisus 3000 metų, nežiūrint kovos vežimo ar raitelio pasirodymo, ar ilgojo lanko, muškietos ar pabūklo įvedimo, mūšio taktikos pagrinde nuolatos vyravo artimos kovos — kautynių akis į akį — principas. Vienoje kario rankoje kardas ar ietis, antroje skydas. Šie ginklai ir artimos kovos taktika lemdavo kovos lauke pergalę. Masyvi, taktiškai nepaslanki falanga, kovos vežimų judrūs eskadronai ar taktiškai manevruojanti legionai laimėdavo mūšį tiesioginiu —masiniu smūgiu — artimoje kovoje. Tokia buvo pagrinde taktika vakarų pasaulyje. Rytuose gi — lengvojo raitelio kraštuose — kovos lauko taktika buvo kita.

Lengvieji raiteliai vartojo priešo varginimo ir alinimo taktiką. Jie traukdavosi nuo stipresnio priešo, viliodavo jį paskui save į savo krašto gilumą. Ten, būdami greiti ir judrūs, nuolatos laikė su priešu sąlytį, jį puldinėdavo, apšaudydami strėlėmis ir galutinai nuvarginę, suskaldę jo kariuomenę į dalis, puldavo ir galutinai pribaigdavo. Skitams tipinga taktika buvo pulti priešą keliais kavalerijos vienetais iš karto įvairiose vietose ir iš įvairių krypčių ir po trumpos kovos vėl pasitraukti.[32]

Tokią skitų taktiką geriausia ant savo kailio patyrė persų karalius Darius, kai jis 516m. pr. Kr. per Bosforą persikėlęs įsiveržė į Skitiją Nepajėgdami kovoti su gerai ginkluota sunkiąja persų pėstija, skitai, padalinę savo kariuomenę į tris dalis, traukėsi į savo krašto gilumą viską paskui save naikindami. Įvairių nedateklių, bado, pagaliau ligų užklupti, nepavydami savo raitų priešų, persai turėjo palikti skitus ir grįžti namo. Tačiau skitai taip lengvai jų neišleido, juos persekiojo, puldinėjo ir naikino iki pat galo. Didelė Dariaus armijos da-

Skitai pančioja arklį (Iš Nikopolio vazos)

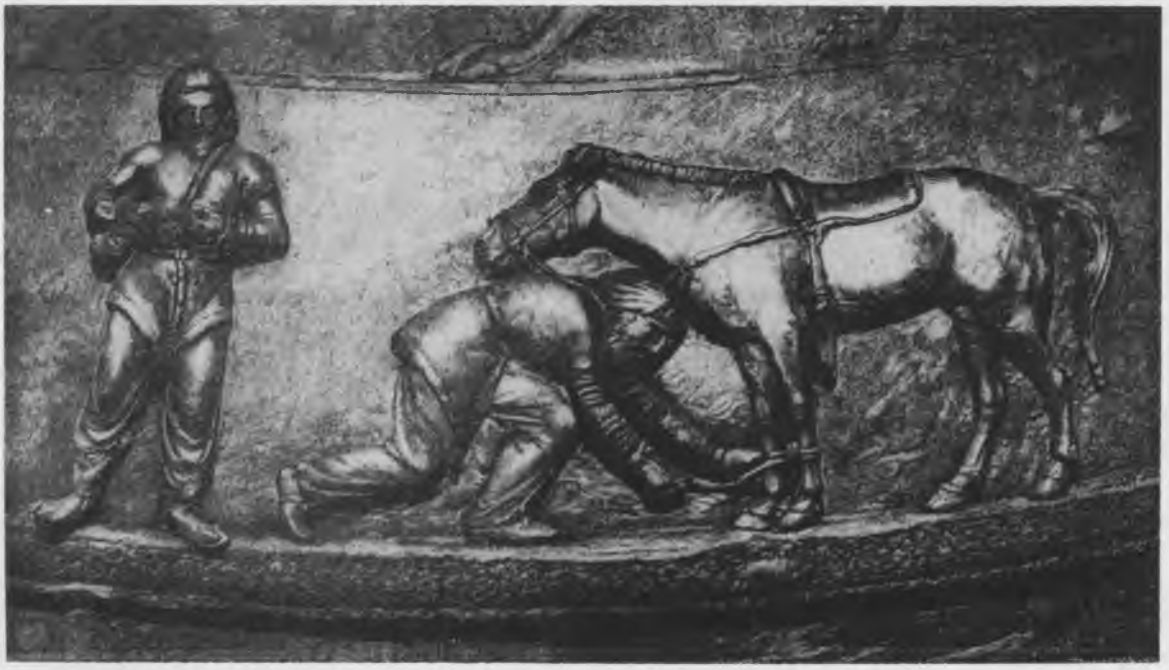

Skitų kariui perrišama sužeista koja. (Iš Kul-Oba vazos).

lis išklojo savo kaulais Skitijos krašto laukus. Nelaimėję nė vieno mūšio su stipresne persų kariuomene, skitai laimėjo karą.

Mėgę nepaprastai puikiai puošti savo ginklus, pakinktus ir balnus, skitai daugiausia vartojo lanką. Lankas skitui buvo tas pat, kaip kardas vakarų kariui. Jų lankai būdavo maži apie 2½ pėdų ilgio, padaryti iš rago, dvigubai išlenkti ir nešiojami makštyje, gorytus vadinamoje, pakabintoje ant diržo prie kairiosios šlaunies.

Strėlių ilgis taip pat buvo apie 2½ pėdų ilgio. Skitų tipingi strėlių antgaliai būdavo gaminami dažniau iš žalvario, rečiau iš geležies. Jų buvo lapo pavidalo, dviašmenių su movele, kurios priekyje dar būdavo būdingas dyglys, kitos buvo triašmenės, be movos arba su trumpa movele.[24] Lanku jie šaudė pėsti ir raiti, pro kairįjį šoną. Šūvis siekdavo apie 400 pėdų atstumą.[32]

Rečiau vartojami jų ginklai dar buvo persų tipo kardas, dviašmenis durklas (akinakes), peilis, arba jietis ir dar rečiau kirvis. Graikų įtakos veikiami jie kartais dėvėjo šalmais ir grandininiais šarvais (žinomi ir žvyniniai), dažniausiai graikų darbo. Vartojo mažą apvalų skydą ir laso. Iškilmėse, o gal ir mūšiuose, jie nešiodavo standartes — gyvulių ar fantastinius pavidalus — ant ilgų kartelių.

Metalinės balno kilpos ir pentinai, greičiausiai, jiems dar nebuvo žinomi, nors odinės kilpos, pavieniais atvejais, atrodo buvo vartojamos.

Nors balnas jau buvo žinomas daugeliui tautų, tačiau jo vartojimas niekur nebuvo paplitęs ir, kaip jau minėta, skitai pirmieji pavartojo balną visuotinai. Romėnai ir graikai jodavo patiesę ant arklio gūnią, bet jokio balno nevartodavo. Vietoje pentinų, skitai plačiai vartodavo rimbą.

Balno Kilpos

Nei graikai nei romėnai balno kilpų nevartojo. Jų atsiradimas nėra pilnai išaiškintas. Yra šiokių tokių įrodymų apie balno kilpų atsiradimą rytuose apie IV amž. pr. Kr. Gal seniausias kilpos paveikslas yra žinomas iš asirų karaliaus Salmanasaro III laikų. Didžiojoje budistų Sanchi stupoje yra matomi reliefai iš II amž. pr. Kr. su raiteliais vartojančiais kilpas, tą pat rodo ir vienas varinis indas iš šiaurinės Indijos. Pagaliau pietinėje Rusijoje, Čertomlyke, skitų kape buvo rasta elektrumo vaza, graikų amatininkų pagaminta apie IV amž. pr. Kr. Joje puikiai pavaizduotas skitų raitelių gyvenimas ir aiškiai matyti pabalnotas arklys ir iš balno kabanti kilpa. Tai gal tik pavienis atvejas, nes yra aiškiai ištirta, kad skitai, būdami puikūs raiteliai, bendrai apsiėjo be balno kilpų. Tačiau, kas šiuo atveju mums yra svarbu, kad todėl, jog jie nevartojo kilpų, skitai neteko savo imperijos ir buvo užkariauti.

Mat, kiek prieš Kristaus gimimą vidurinės Azijos stepėmis pajudėjo gimininga skitams klajoklių sarmatų tauta. Sarmatai skyrėsi nuo skitų ypač tuo, kad masiškai vartojo balno kilpas ir jojo sunkesniais arkliais. Kilpų vartojimas įgalino juos dėvėti šarvais ir kovoti sunkiais ginklais. Tokiu būdu, geriau šarvuoti, sunkiau ginkluoti, jie nugalėjo, užkariavo, dalinai išstūmė skitus ir užėmė jų kraštą.[12]

Sarmatai iš viso buvo kiek skirtingo po-

būdžio žmonės. Kai skitų moterys visą gyvenimą praleisdavo vežime, nedalyvaudamos vyrų gyvenime, tai sarmatų merginos, ne tik jodinėdavo ir medžiodavo kartu su vyrais, bet net dalyvaudavo kovose. Sarmatų mergina, būk tai, negalėdavusi ištekėti, pirm nenukovusi priešo mūšyje. Gal iš čia ir kilo graikų pasakojimai apie amazones? Iš tikrųjų, prie Tifliso, 1928 m. buvo rastas sarmatų kapas iš III amž. pr. Kr., kur buvo palaidota moteris — karys su visais ginklais. Ji greičiausiai žuvo kovoje su skitais.[17]

Sarmatų tėvynė buvo plačiose stepėse ir dykumose į rytus nuo Uralo upės ir Kaspijos jūros. Jų kraustymasis į vakarus buvo ilgai trukęs procesas, užėmęs gal apie du šimtu metų. Jų spaudimas buvo palaipsnis ir skitai buvo palaipsniui išstumti naujų atėjūnų, sužlugdžiusių skitų, galią apie II amž. po Kr. vidurį.[32]

"Pagrindinė sarmatų jėga buvo jų sunkioji kavalerija. Ji buvo sudaryta iš kilmingųjų. Sarmatų raitelis dėvėjo šalmu ir grandininiais arba odiniais šarvais. Pagrindiniai jo ginklai buvo ilga jietis ir ilgas geležinis kardas. Tačiau sako, kad vargu kuri kariuomenė galėdavusi atlaikyti sarmatų kavalerijos puolimą, nebent ši pastaroji būtų trukdoma vietovės ar oro sąlygų."[32] Apie vieną, tačiau sarmatams nelaimingą, atveją Tacitas rašo savo Istorijos I kn. 79 sk. Tada, Romos imperatoriaus Oto laikais, sarmatų — roksolanų 9000 raitelių įsiveržę plėšė Romos provinciją Moesią:

"Jie buvo išsisklaidę, kai netikėtai, trečiasis legionas, kartu su pagalbininkais juos puolė. Romėnai buvo pasirengę mūšiui, tuo tarpu sarmatai buvo plačiai pasklidę ir godūs grobio, buvo apsikrovę ir apsunkinę save sunkiais krūviais. Dėl slidžių kelių jie prarado raitelių greitį. Tokiu būdu jie buvo sunaikinti lyg jų rankos būtų surištos. Stebėtina kaip šitų žmonių drąsa, taip sakant, tampa jiems patiems svetima. Jokia kita kariuomenė neparodytų tokios dvasios besikaudama pėsčia; tuo tarpu kai jie puola eskadronais, vargu kokia kariuomenės linija gali prieš juos atsilaikyti. Tačiau tą dieną tirpo ledas ir buvo šlapia. Arkliams slystant, šarvų apsunkinti jie nepajėgė vartoti nei savo ilgų jiečių, nei kardų, kurie irgi yra toki nepaprastai ilgi, kad juos valdyti turi abiem rankom. Tie jų šarvai nešiojami kunigaikščių ir žymiausių kilties žmonių apsaugai. Jie padaryti iš geležinių plokščių, arba iš labai kietos odos ir nors jie yra visiškai nepramušami, tačiau kartą priešo partrenktas žemėn, tų šarvų nešiotojas sunkiai tepajėgia atsikelti. Be to sarmatai nuolatos skendo giliame ir minkštame sniege. Romos kariai, būdami judrūs savo šarvuose, puolė juos svaidomom ir duriamom jietim ir progai pasitaikius, prišokę, savo trumpu kardu nudurdavo bejėgį priešą; nes ne jų paprotis gintis skydu."[32]

Mūšyje sarmatų sunkioji kavalerija paprastai rikiuodavosi kautynių linijos viduryje, o

Atstatyti Biskupino tvirtovės vartai. Spėjama, jog ji buvo statyta baltų prieš skitų puolimus.

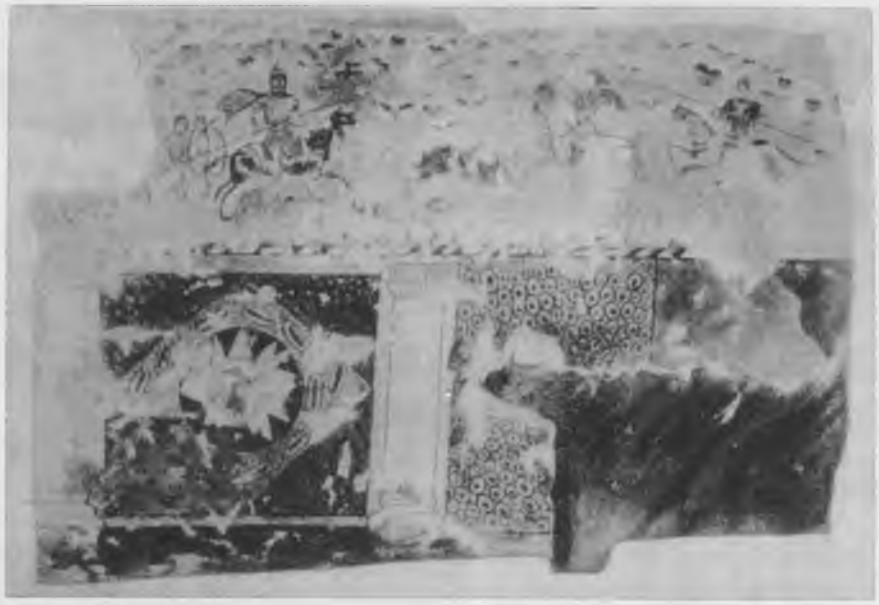

II amž. piešinys kapo sienoje (Kerče), vaizduojantis sarmatus raitelius.

sparnuose lengvoji kavalerija. Jų lengvieji raiteliai neturėjo sunkių šarvų ir vietoj kardo su jietimi vartojo lanką su strėlėmis. Ši kavalerijos rūšis būdavo sudaroma iš smulkiųjų "bajorų," arba iš jų bendruomenės vidurinio luomo žemesnės dalies.[12]

Bendra politinė jų organizacija buvo dar palaidesnė ir už skitų. Jie migravo atskiromis kiltimis. Kultūriškai, kaip ir skitai, jie tuoj pateko graikų kolonijų Juodosios jūros pakraščiuose įtakon. Vėliau, po I amž. po Kr., tose kolonijose pradėjo augti žydų įtaka, nes vis daugiau ir daugiau jų atsikeldavo į graikų miestus varyti prekybos su sarmatais. Jų stipri kolonija Bosfore, vėliau kuriantis chazarų valstybei, turėjo didelės reikšmės, kai krikščionybės įtaka tose srityse pradėjo kilti tik daug vėliau, būtent apie IV amž.[32]

Užėmę skitų valdas jie nenaikino vietinių gyventojų slavų, bet tik pavergė juos.

Skitai buvo įsigalėje ir sukūrę imperiją dėka arklio, kurį jie masiniai panaudojo savo gyvenimo būdui ir karui. Tuo tarpu sarmatai to paties arklio ir masiniai pavartotų balno kilpų dėka, sukūrę sunkiųjų raitelių dalinius, užkariavo skitus. Tokiu būdu skitai buvo sumušti moderniškesnės kariuomenės, kariuomenės šarvuotos kūginiais šalmais, grandininiais šarvais, ginkluotos ilgomis jietimis ir didžiuliais kardais. Sarmatų šarvuotė beveik prilygo vėlesnei viduramžių riterių šarvuotei.[23]

Skitų dar vis buvo likę tai šen tai ten atskiros grupės net iki II amž. po Kr., kada jas galutinai nušlavė ir asimiliavo, tuo metu į pietinę Europą besiveržianti, gotų banga.

IX. IŠVADOS

Kultūriniu ir geografiniu atžvilgiu aisčių gyvenamos sritys priskirtinos šiaurės rytų, bet ne tų laikų vakarų pasauliui. Todėl ir jų karybos pobūdis, be abejo, turėjo būti artimesnis rytų pasaulio gyventojų — anot civilizuotų romėnų — barbarų būdui.

Aisčių ekspansija sėkmingai vyko į šiaurę ir į rytus, kur jiems nepajėgė atsispirti žemesnės kultūros suomių kiltys ir dalinai slavų. Mėginimai plisti ir kurtis pietų ir vakarų kryptimis žlugdavo dėl karingų ir geriau ginkluotų germanų veržlumo. Aisčiams nors ir nepavyko pastoviai įsikurti už Vyslos (jos kairiajame krante), tačiau jiems pasisekė išstumti įsiveržusius germanus iš dešiniojo Vyslos kranto. Jie taip pat sėkmingai atremdavo ir slavų kilčių bandymus veržtis į aisčių gyvenamas sritis.

Aisčių ginklavimas buvo lengvas, panašus kaip ir jų kaimynų. Jie vartojo lankus ir svaidomas jietis tolimai kovai ir daugiausa vėzdus, arba kuokas, kartais jietis, artimai kovai ir smūgiui. Kuokų vartojimas rodo aisčius kovojusius pėsčius, nes toki ginklai kilnojami apiem rankomis.

Arklys aisčiams buvo žinomas dar iš akmens amžiaus. Pavyzdžiui Rytų Prūsuose arklys atsirado kartu su virvelinės keramikos, arba laivinių kovos kirvių kultūros žmonėmis gal apie 2300 m. pr. Kr.[26]

"Kaip rodo kitų indoeuropiečių tautų proistorė, arklys senovėje veikiausiai ir mūsų protėvių pirmoje vietoje buvo naudojamas ne darbui bet jojimui, galbūt dar lenktynėms ir ki-

Aisčių kariai. Dail. V. Raulinaičio rekonstrukcija

tiems panašiems tikslams. Tik vėliau jis buvo pradėtas vartoti žemei dirbti, todėl tuomet jis nuo *arklo* ir buvo pavadintas *arklys,* t.y. į arklą kinkomasis arklinis."[25]

Nors žaslai ir kiti arklio pakinktų dalykai rodo, jog juo buvo jodinėjama jau žalvario amžiuje, tačiau balno kilpos aisčių srityse užtinkamos tik iš pirmųjų amžių po Kristaus. Daugiausia jų geležinių randama iš vėlesnių laikų: VIII-XII amž.

Tik daug vėliau, istorinių amžių sąvartoje, mūsų protėviai pavertė arklį viena iš pagrindinių karo priemonių.

Aisčių, sėslių gyventojų gyvenimo būdas, bendruomeninė organizacija ir karyba skyrėsi nuo stepių klajoklių, raitelių. Skirtingą karybą diktavo skirtingas gyvenamųjų plotų (miškų, ežerų ir pelkių) pobūdis. Tačiau klajoklių karybos charakteris, be abejo, turėjo didelės įtakos sėslioms miškingų sričių tautoms. Germanai, kurių visokeriopą įtaką aisčiams negalima neigti, turėjo perėmę aiškų klajoklių karo meno bruožą, kurį ir Tacitas pažymi: pasitraukti ir pakartotinai pulti germanų tarpe yra laikoma karine gudrybe. Reikia manyti, jog ir aisčiai tokį kariavimo būdą gerai pažino perėmę jį iš germanų, ar tiesioginiai iš skitų.

Iš viso atrodo, aisčių karybai didžiausios įtakos galėjo turėti karingieji germanai iš kurių jie pasiskolino ne tik plaukų nešiojimo būdą, bet, perėmė ir šernų paveikslus nešiojamus mūšyje.

Gausūs piliakalniai rodo tais laikais karus buvusius kasdieniu reikalu. Pilys tarnavo aisčiams gintis ir slėptis nuo priešų ir tarpusavio kilčių kivirčuose.

LITERATŪRA

5. R. Volkaitė Kulikauskienė, Lietuvos Archeologiniai Paminklai ir Jų Tyrinėjimai, 1958
10. Tacitus on Britain and Germany; Transl. By H. Mattingly, 1960
11. Compl. Works of Tacitus; Transl. by A.J. Church and W. J. Brodribb, 1942
12. R.E. Oakeshott, The Archeology of Weapons, 1960
13. J. Puzinas, Naujausių Proistorinių Tyrinėjimų Duomenys, 1938

ATKAKLUS KARIŪNAS IR UŽSISPYRĘS ŽIRGAS

N. CININAS

Abiturientas Vyšniauskas ką tik išlaikė paskutiniuosius išleidžiamuosius Šiaulių gimnazijos egzaminus. "Sykį užbaigiau", giliai atsikvėpęs Šiaulių tyru oru, tarė jis pats sau.

Aštuoni metai, galvojo Vyšniauskas, vis tik ilgas gyvenimo tarpas, ir jo mintys atsidūrė ateities gyvenimo planų kryžkelėje. O kas toliau? Tačiau, kol kas į šį klausimą atsakymo nedavęs, jis tik džiaugėsi jaunyste ir gyvenimu. Tačiau, deja, šiuo džiaugsmu jis tenkinosi neperilgiausiai.

Lyg perkūno trenktas giedrioje dienoje, tarp pirštų glamžydamas šaukimą stoti į kariuomenę, Vyšniauskas jau nebežinojo ar čia džiaugtis, ar liūdėti. o pasąmonėje trumpam švystelėjo Vytauto Didžiojo Universiteto didžiuliai pastatai, kur galėtų pradėti studijas, sušvito Klaipėdos konservatorija, kur jo siela troško įsilieti į paslaptingąjį muzikos gyvenimą. Bet visi tie vaizdai bematant dingo ir prieš akis atsidarė pilkų kareivinių vaizdas.

Šaukimas, gana švelnioje formoje, kvietė abiturientą Juozą Vyšniauską vykti į Zoknius.

— Nori, nenori, brolau, kraukis savo mantą ir žygiuok į Zoknius — aštuntojo pėstininkų pulko kryptimi, murmėjo sau po nosim Juozas.

Taip vieną dieną Vyšniauskas ir nužygiavo pulkan ir neribotam laikui apsistojo pirmojo bataliono, pirmosios kuopos, pirmojo būrio puskarininkio Čyžiūno žinioje.

Laikas pulke bėgo taip sau, per vidurį, bėgo nepastebimai, lyg Šešupės vandenėlis. Visos civilinio gyvenimo svajonės ir ateities planai Vyšniauskui galutinai išgaravo kartu su totaliniu plaukų nukirpimu. Sena plaukams kirpti mašinėle pešdamas naujokų plaukus, pulko kirpėjas perėjo jų galvas ir vienu rankos mostelėjimu pavertė juos visus plikiais. Niekas naujokų nežinojo kodėl plaukai buvo kerpami. Vieni aiškino, kad jie kenkia matomumui, kiti sakė kad nuo jų nukenčiąs karinis mokslas, o kiti prisiekdami tvirtino, kad kaž kur, ilgų nepereinamų plaukų džiunglių tankumynuose gali užsiveisti nematyti gyviai. Gal ši paskutinioji tezė ir turėjo kiek tiesos, tačiau, vistiek, visiems plaukų kirpimas liko mistika. Pasijutęs nukirptas, naujokas Vyšniauskas, kartu pasijuto lyg kažką būtų praradęs. Jo šiaip jau pailgas veidas dar daugiau ištyso. Po šio įvykio, netrukus, sekė kiti — dar baisesni. Pirmiausia teko atsižadėti senųjų nerūpestingojo gyvenimo tradicijų ir įsigyventi į karinę drausmę. Teko atsižadėti ir visų senųjų titulų, o vieton jų pasitenkinti kariniu eilinio titulu.

Nepasakysiu, kad eilinį Vyšniauską Juozą būtų viliojęs pėstininkų pulko gyvenimas. Ne, šito tvirtinti negalima. Jam atrodė pėstininkų pulko visa struktūra, sąranga, visas gyvenimas svetimas, nejaukus, monotoniškas. Gal tik kasdieniai žygiai, bei tankinės rikiuotės pamokos kiek praskaidrindavo tą pėstininkų pulko nuobodžią atmosferą. Vyšniausko sieloje virė, kunkuliavo ir kas kart vis didėjo nepasitenkinimas savimi. Nežinia kuo viskas tas būtų pasibaigę, jei ne netikėtas atvykimas Kavalerijos Komisijos verbuoti savanorių pirmąjai kavalerijos kariūnų aspirantų laidai.

Užsirašė ir eilinis Vyšniauskas. Užsirašė taip sau, dėl visa ko, nes jau labai norėjo pakeisti šį monotonišką gyvenimą, nors visam tam reikalui vilčių dėjo neperdaugiausia. Užsirašė gal ir dėlto, kad tas nuolatinis aliumininių indų plovimas rudens metu šaltu vandeniu jau per daug buvo įgrisęs.

Tokiu būdu, kitų dešimties priimtųjų tarpe, eilinis Vyšniauskas rado ir save. Atsisvei-

14. J. Puzinas, Aisčiai Istorinių Šaltinių Šviesoje, AIDAI, 1948 m. Nr. 12
15. Dr. W. Gaerte, Urgeschichte Ostpreussens, 1929
16. K. Būga, Rinktiniai Raštai, I t. 1958
17. T. Talbot Rice, The Scythians, 1957
18. R. Graves, The White Godess, 1948
19. B. Branston, Gods of the North, 1958
20. Die Germania des Tacitus, erlaeutert von R. Much, 1937
21. F. Lot, Les Invasions Barbares, I t. 1942
22. G. Wilke, Archaeologische Erlaeuterungen zur Germania des Tacitus, 1921
23. F. Lot, Les Invasions Germaniques, 1945
24. M. Ebert, Reallexikon der Vorgeschichte, įv. tomai, 1928
25. Pr. Skardžius, Lietuvių kalba ir jų senovinė kultūra, AIDAI, 1947 m. Nr. 8
26. J. Puzinas, Mažosios Lietuvos Proistorės Bruožai, AIDAI, 1948 m. Nr. 18
27. J. Lingis, Priešistorinė Lietuva, AIDAI, 1950m. Nr.7
28. F. Dvornik, The Slavs, 1956
29. R. Grousset, L'empire des Steppes, 1960
30. J. Kostrzewski, Les Origines de la Civilisation Polonaise, 1949
31. Očerki Istorii SSR, III-IX v.v., 1958
32. G. Vernadsky, Ancient Russia, 1959
33. J. Andrius, Kunigaikščio Radvilos Lietuvos Žemėlapis, AIDAI, 1952 m. Nr. 10
34. .Kostrzewski, Die Ostgermanische Kultur der Spaetlatenezeit, 1919 m. 2 vols.

kinęs su Zokniais, kitą rytą jis išvyko į Kauną. Kelionė truko neilgai ir pavakaryje visas dešimtukas atsidūrė Didžiojo Lietuvos Etmono Kunigaikščio Jonušo Radvilos 1-jo husarų* pulko rajone. Husarų pulke vakarienei buvo patiekta skanios sriubos lėkštė, saldinta kava ir duona su sviestu. Kadangi ir čia ant stalų atsirado toki pat aliumininiai indai, tai eil. Vyšniauskas, juos pamatęs, net krūptelėjo. Bet, jo laimei, indų šaltu vandeniu čia plauti nebereikėjo.

Husarų pulko rajonas visiems labai patiko. Ypač puošniai atrodė naujosios mūrinės kareivinės, nauja didžiulė pulko salė ir net rajoną supanti geležinė tvora su didžiuliais ornamentiniais vartais, kas vakarą udarožmais lygiai dešimtą valandą. Daugiausia pulko rajoną puošė didelis medinis kryžius stovintis priešais pulko salę. Be jo pulko rajoną dabino viršilos Rutkausko pastatytas didžiulis gelžbetoninis žirgas, o kareivinių sienas mozaikiniai, simboliniai paveikslai.

Ir taip, po pirmųjų įspūdžių, prasidėjo tikras, karinis husarų gyvenimas.

Sekančią dieną kariūnams aspirantams skirstė žirgus; žirgus taikė pagal kariūno ūgį. Taip atsitiko, kad kariūnui aspirantui Vyšniauskui likimas lėmė žirgą Lotą. Iš pažiūros žirgas Lotas buvo ir malonus ir švelnus. Tačiau, tikrumoje jis buvo velnių priėdęs, pilnas užsispyrimo ir įgeidžių žirgas. Niekas ilgiau kaip pora minučių negalėdavo išsilaikyti užsėdęs jį.

Senesnieji husarai, sužinoję, kad Lotas teko kariūnui Vyšniauskui, vieni sutiko jį užjausdami, kiti šypsodamiesi, laukdami Loto išdaigų. Jie tik ir laukė tos valandos kai Vyšniauskas sės žirgan.

Kariūnas lyg ir nujautė, kad čia kur tai yra šuo pakastas, bet nuo žirgo nepasitraukė ir susitaikė su likimu. Lėtais žingsniais prisiartinęs prie Loto, jis paplakšnojo jam kaklą ir meiliai ištarė jo vardą. Patiektus pora cukraus gabalėlių žirgas mielai sukramtė ir tiesė kaklą prašydamas daugiau. Visų nustebimui, kai kariūnas aspirantas Vyšniauskas, pabalnojęs Lotą, užšoko balnan, išsilaikė ilgiau skirto laiko, o po to, kaip buvo jau ir numatyta, "išskrido" oran. Lotas tuos reitelių skraidinimus skirstydavo veiksmais. Pirmas veiksmas buvo — leisti raiteliui atsisėsti balnan, bet neleisti jam stipriai įsitvirtinti kilpose, toliau, Lotas pasipūsdavo ožiu ir palenkęs žemyn galvą, po poros posūkių, vykdydavo savo antrąjį veiksmą — raitelio "skraidinimą". Tuo antruoju veiksmu Lotas šveisdavo nuo savęs bet kurį, kas tik išdrįsdavo sėsti jam ant nugaros.

Taip iš pat pirmųjų dienų husarų pulke, kariūnas Vyšniauskas susipažino su nesekmėmis, kurios jį persekiojo ir vėliau. Tačiau, reikia pabrėžti, kad tos nesekmės Vyšniauskui paprastai baigdavosi sėkmingai. Tokiu būdu negalima, pavyzdžiui, lyginti leitenanto Petriūno nesėkmės su kariūno Vyšniausko. Sykį, norėdamas pamokyti kar. Vyšniauską, ltn. Petriūnas priėjęs tarė: "Mielas kariūne, tamsta balne turite laikytis tvirčiau, ir paėmęs Lotą už pavadžių, išvedė aikštėn parodyti kaip reikėtų balne tvirčiau laikytis. Lotas, tačiau, karinių laipsnių nepripažindamas, iškarto įvykdė savo "antrąjį veiksmą" ir sviedė ltn. Petriūną taip smarkiai oran, kad tas atsidūrė Karo Ligoninėje, su lūžusiu raktikauliu, ištisiems trims mėnesiams.

Tačiau nežiūrint to, kar. Vyšniauskas beveik kasdien "skraidydavo" ir vis tikėjosi vieną dieną Lotą suvaldyti. Pamažu ir kantriai pažinęs visus Loto papročius ir įgeidžius, kartą kar. Vyšniauskas savo pasiekė — suvaldė Lotą.

Tačiau nemanykite, kad Lotas visiems pasidarė nuolaidus. O, ne! Niekas nebedrįso sėsti ant Loto, po ltn. Petriūno "skridimo".

Praėjus šešetai mėnesių kartą, eskadrono vadas pasiūlė kar. Vyšniauskui kitą žirgą. Tačiau Vyšniauskas atsisakė. Su Lotu jis buvo jau tiek susibičiuliavęs, kad be jo jam gyvenimas husarų pulke būtų buvęs nejaukus.

Lygiagreičiai su jojimu, kariūnai aspirantai buvo apmokami ir kitų karinių dalykų. Pamokos vykdavo erdvioje eskadrono klasėje į kurią, kartas nuo karto apsilankydavo ir net pats kavalerijos viršininkas plk. Jackevičius. Jis mėgdavo paklausinėti kariūnus apie karinę drausmę, apie jojimą ir šiaip apie gyvenimą raiteliuose. Tarp kitko, jis mėgdavęs priežodį "to". "To, kariūnai, po velnių", sakydavo jis, "reikia būti drausmingiems". "To, jei vadas sveikindamas sako 'sveiks', to, atsakyk 'sveiks tamsta", ir panašiai.

Praslinkus kuriam laikui pagaliau atėjo ir pentinų uždėjimo valanda. Raiteliui pentinai tai tas pat kaip suaugusiam vyrui ūsai. Raitelis be pentinų dar vis laikomas nesubrendusiu ir tik nuo pentinų uždėjimo dienos jis tampa pilnu kavalerijos šeimos nariu. Pentinai turėjo ne tiek karinės kiek moralinės reikšmės. Pentinus užsidėjęs raitelis pasijunta išdidus. Nuo tos dienos pulke jam patikimos atsakingos pareigos.

Pentinus gavęs ir kariūnas Vyšniauskas pagaliau pasijuto esąs senas ir subrendęs kavaleristas. Laikas, tačiau, bėgo savo įprastine vaga ir vėl užėjo pilkos darbo dienos. Vieną vakarą kar. asp. Vyšniauskas sužino, kad rytoj jam išpuola eilė budėti eskadrone. Tačiau rytoj nepaprasta diena — sekmadienis. Sekmadieniais gi pulko jojimo aikštėje paprastai vykdavo arklių lenktynės, kuriose, šį kartą, turėjo daly-

* Tais laikais gusarai tebesivadino husarais.

vauti ir jis su savo žirgu Lotu. Ir štai, koks bjaurus sutapimas, reikia budėti. Svarbiausia, kad niekas nenori ir nesutinka pavaduoti. Ir kas gi sutiks rungtynių metu pavaduoti! Niekas!

Pasitikėdamas savimi ir savo Lotu, kar. Vyšniauskas norėjo žūt-būt tą dieną dalyvauti rungtynėse. Taciau kaip? Jis nutarė imtis gudrybės. Vakare jis pasijuto "sergąs". Iš pat ryto, kitą dieną, jis drožia pas pulko gydytoją, kad šis, kaip sergantį, paliuosuotų nuo budėtojo pareigų. Mat jojimas juk neturi nieko bendra nei su ligomis, nei su pareigomis. Apžiūrėjęs "ligonį" gydytojas tuoj pažino "ligą" ir ligonių knygoje įrašė "sveikas".

Ko, ko, bet šito kar. Vyšniauskas nenumatė ir nukaręs nosį grįžo į eskadroną, kur 12 val. perėmė eskadrono budėtojo pareigas.

Pastaba "sveikas" ligonių knygoje, reiškia kad esi sveikas ir dar daugiau, kad esi simuliantas. Už tai grėsė bausmė. Viena bėda ne bėda, bet kai dvi ar trys tai ir žmogų suėda, galvojo sau kar. Vyšniauskas. "Griebė mane kipšas eiti pas tą gydytoją, dabar tai jau įkliuvau". Visos jo svajonės nuėjo niekais ir Vyšniaskas paskendo niūrių minčių sukūryje.

Pasižiūrėjęs į sieninį eskadrono laikrodį jis mato, kad ligi rungtynių pradžios vos pora valandų. Tačiau galvoje mintys pinasi, o ausyse skamba gydytojo žodžiai "sveikas", "sveikas".

Jam taip begalvojant, staiga, duryse pasirodo eskadrono vadas. Dar nespėjo eskadrono vadas išklausyti budėtojo Vyšniausko raporto, kai į patalpą įžengė pats kavalerijos viršininkas. Pulką inspektuodamas, plk. Jackevičius, mėgdavo pasirodyti netikėtai.

Eskadrono vadui sukomandavus "ramiai", kar. Vyšniauskas kariniais žingsniais prisiartino prie kavalerijos viršininko ir atraportavo, kad viskas tvarkoje. Pulkininkas išklausęs raportą ir sako kariūnui: "Na, to, sveiks!". Vieton atsakyti "sveiks tamsta", išsiblaškęs kariūnas Vyšniauskas atsako: "taip, sveiks, pone pulkininke". Jam atrodė, kad ir pulkininkas jau žino, jog jis buvo ligoninėje ir grįžo pažymėtas "sveiku".

Nepatenkintas budėtojo atsakymu, kavalerijos viršininkas pakartoja: "To, po velnių, sveiks, kariūnas Vyšniauskas!" Tas jam ir vėl atsako: "Taip esu sveikas". Tada kavalerijos viršininkas atsisukęs į eskadrono vadą duoda jam pipirų už blogą kariūnų apmokymą.

Pagaliau, sužinojęs iš eskadrono vado reikalą ir išklausęs kariūno Vyšniausko istorijos, kuris brėžte pabrėžė, jog viso to kaltininkas yra tas jo žirgas Lotas, kavalerijos viršininkas nusišypsojo. Jis tuoj įsakė pakeisti Vyšniauską porai valandų kitu kariūnu ir leido jam dalyvauti rungtynėse.

Rungtynės dar nebuvo prasidėję. Kai pirmi trimitų garsai nuskambėjo rungtynių pradžią skelbdami, dalyvių tarpe pasirodė ir Vyšniauskas su Lotu. Visas pulkas nekantraudamas laukė kada gi kariūnas Vyšniauskas "skris". Štai atėjo ir Vyšniausko eilė. Lotas nešasi pilnu greičiu ir visų nustebimui, vieton mesti raitelį iš balno, žirgas švelniausiai nugali vieną po kitos visas kliūtis, kurių buvo viso dvylika.

Jojimas truko vos keleta minučių, bet kar. Vyšniauskui atrodė visa amžinybė. Kai žirgas Lotas apibėgo visas kliūtis kariūnas Vyšniauskas buvo pirmosios vietos laimėtojas.

Įteikdamas dovanas, kavalerijos viršininkas, prijojęs prie kar. Vyšniausko tarė: "Na, to po velnių, aš taip ir tikėjausi, kad tik sveikas kariūnas gali laimėti pirmą vietą".

I-sis gusarų Didžiojo Lietuvos Etmono Kunigaikščio Jonušo Radvilos pulkas 1926 m. gegužės 15 d. Tautos šventės iškilmėse. (Iš P. Jurgėlos albumo)

Redaguoja K. Kodatienė, 16228 Haviland Beach Linden, Mich.

KALĖDŲ ŠVENTĖ

Kalėdos viena gražiausių, prasmingiausių švenčių, jei tik mes pajėgsime užmerkti akis tuščioms vilionėms ir tikrąją Kalėdų prasmę savo širdin įsileisime. Begalinę ramybę pajusime Kūčių vakarą jei mokėsime viskam šventišką nuotaiką priduoti ir su visais lietuviškais papročiais Kūčias ir Kalėdų šventę atšvęsti. Kalėdų šventė gražiausia šeimos šventė, kuri prasidėjo Betlejuj šventos šeimynėlės laime ir lydi mus šimtmečiais. Jos prasmė teapgaubia visas seses, brolius visą šaulišką šeimą, kad mes vienas kitam artimesni būtume ir visi drauge stipresni taptume lietuviškame—šauliškame darbe!

A T E I K

Gimei Betlejuj, kad gyventum
Žmonių širdyse amžinai,
Kad žemės nuodėmes nuplautum
Kentėjai kantriai — nekaltai.

Mirei dėl mūsų... Prisikėlei!
Stebūklais ženklinai kelius,
Nuodėmingiausiojo gailėjai,
Spindėjai meile Tu dėl mūs.

O laukiam tavęs, Kūdikėli!
Ateik sušildyki ledus...
Mes be tavęs sustingę vėjai
Ateik greičiau, ateik pas mus!

K.

LIETUVIŠKI PAPROČIAI

Rugpiūčio - rugsėjo mėn. "Karyje", "Šaulė Tremtyje" skyrelyje tilpo straipsnis—lietuviškos vestuvės. Šį straipsnį atsispausdino ir kiti lietuviški laikraščiai. Šauliškas ačiū šio straipsnio autorei, kuri laisvame pasaulyje plačiai išsisklaidžiusiems tautiečiams suteikė žinių apie gražius lietuviškų vestuvių papročius. Senesnieji, gal jau primiršo, o priaugantiems gera proga pažinti mūsų praeitį ir lietuviškų vestuvių papročius.

Tačiau lietuvių tautoje buvo daug ir kitų papročių, kurie tenka pripažinti vis mažiau mūsų praktikuojami. Prie šių lietuviškų papročių, kurie taip gražiai ir vieningai Lietuvoje buvo praktikuojami, priskaitoma: susilaikymas nuo viešų pasilinksminimų advento ir gavėnios metu, dvasinis susikaupimas vėlinių išvakarėse. Iškilmingas mirusių pagerbimas malda ir kapų lankymu vėlinių dienoje, uždegant žvakutes ir papuošiant kapus gėlėmis. Kūčios su tradicinėmis plotkelėmis ir visais pasninkiniais valgiais, stalo padengimas su šienu, jaunimo burtai ir t.t. Velykų stalo papuošimas su tradiciniais margučiais ir kt. velykiniais valgiais, jo pašventinimas ir t.t. Ir daug kitų idomių papročių.

Čia suminėsiu, gal mažiau žinomus du Suvalkijoj praktikuojamus papročius, kuriuose teko man pačiai dalyvauti.

Rudenį nuėmus derlių, kai ūkininkų aruodai prisipildydavo Dievo duotomis gėrybėmis, patenkinti ūkininkai susirinkdavo pas kaimo seniūną pasitarimui. Čia nutardavo kiek kiekvienas duos pinigais ir pas kurį iš jų paruošti stalus kaimo laukų šventinimo iškilmėms. Sutartą dieną atvykdavo į kaimą kunigas ir su kryžiumi ir bažnytinėm vėliavom, minios žmonių lydimas, apvažiuodavo visą kaimą. Ant kapčių sustodavo, pašlakstydavo šv. vandeniu ir atkalbėdavo maldas, kaip padėką Dievui už gautas gėrybes, o taip pat paprašydavo palaimos dirvoms ir pievoms ateinantiems metams. Po šventinimo apeigų visi pasivaišindavo, pasikal-

bėdavo, pasidalindavo savais džiaugsmais ir rūpesčiais ir taip visi to paties kaimo ūkininkai jausdavos lyg viena šeima.

Nuo vyresniųjų neatsilikdavo ir kaimo jaunimas. Du to paties kaimo jaunuoliai aplankydavo kiekvieną kiemą kur tik žinojo esant jaunimo. Šie gi, pagal išgalę duodavo piniginę auką. Už surinktus pinigus jaunimo intencijai užprašydavo šv. mišias. Sutartą dieną visi vykdavo į bažnyčią pasimelsti. Po to rinkdavosi pas ūkininką, kuris turėdavo erdviausia seklyčią ir ten prie paruoštų stalų užkandžiaudavo. Pasikviesdavo ir muzikantą, nes jaunimas visada mėgdavo pasišokti. Kiek lietuviškų liaudies dainų išdainuodavo, kiek jaunatviško džiaugsmo ir juoko būdavo. Tokiomis progomis jaunimas artimiau tarp savęs susibičiuliaudavo, o gerasis Dievas laimino jų pastangas ir saugojo gyvenimo žingsnius. *Šaulė M.V.*

PASITRAUKIANT IŠ PAREIGŲ

Aplinkybėms susidėjus ir ilgesnei kelionei pasiruošus su apgailestavimu pasitraukiu iš šio skyrelio redaktorės pareigų, apie ką esu pranešus S-gos Pirmininkui jau rugsėjo mėn. gale.

Nuoširdus ačiū Kario redaktoriui Z. Raulinaičiui už malonų bendradarbiavimą, o taip pat visoms sesėms ir broliams šauliams kurie vienu ar kitu būdu man šiuos 4 metus talkininkavote ir padėjote tai šauliškos šviesos kibirkštėlei liepsnoti. Ačiū dail. A. Rūkštelei už puikią skyrelio vinjetę ir DLK Kęstučio kuopai už Š. T. reikalams auką 10 dol.

K. Kodatienė
Šaulės Tremtyje Redaktorė

Chicagos Vyt. D. šaulių kuopos valdyba išleido šiais metais savo nariams trečiąjį bendraraštį, kuris prasideda žodžiais: "Tenelieka Lietuvos karių, šaulių ir partizanų kraujas veltui! Tenenuskamba Sibiro tremtinių dejonės be atgarsio, kaip dykumoj! Savo ryžtingą darbą junkime su jų kančia ir kovomis!"

Detroito, Wisconsino ir Montrealio šaulių vienetai yra pirmieji užsiregistravę laiku visuotinam S-gos korespondenciniam suvažiavimui.

Mūsų šeimoje:

LSST garbės nariui š. Rapolui Skipičiui ir jo žmonai dėl jo brolio a.a. Jono Skipičio mirties reiškiama gili užuojauta.

Buv. Lietuvos šaulių S-gos vadui plk. Pr. Saladžiui, ir dabartiniam Centro Valdybos nariui Vl. Išganaičiui, po sunkių operacijų ir ilgesnių ligų, linkima stiprybės ir pirmykščių jėgų atgavimo.

Centro valdybos nariui ir buv. Tremties Trimito red. Vaidievučiui Mantautui ir žmonai Idai susilaukus pirmosios dukrelės, sveikinimai.

Toronto 'Putvio" kuopos šaulys B. Savickas, šių metų Canados šaudymo pirmenybėse labai gražiai pasižymėjo laimėdamas 3 pirmas ir 3 antras vietas.

Netekome pavyzdingo šaulio

Š. m. gegužės 22 d. amžinybėn iškeliavo pavyzdingas Toronto "Putvio" šaulių kuopos narys a.a. Jonas Dambrauskas. Velionis buvo 63 metų amžiaus, Klaipėdos atvadavimo kovų dalyvis. Nuo 1923 metų priklausė Šaulių S-gai, gyveno Vilkaviškyje. Atsikūrus tremtyje šaulių vienetui Toronte, nuo pat įsisteigimo abu su žmona Elena įstojo į šaulių gretas.

Nesulaukęs brangiai tėvynei laisvės, dėl kurios visą gyvenimą dirbo ir sielojosi, atsigulė amžinam poilsiui šv. Jono lietuvių kapuose prie Toronto.

Toronto šaulių Putvio kuopos vyrai Ontario šaudymo pirmenybėse 1960 m. su kp. pirmininku J. Preikšaičiu.

J.A. VALSTYBĖS

— Bandomas visai naujo tipo lėktuvas aitvaras. Jis yra panašus į vaikų skraidinamą aitvarą. Prie smailaus trikampio lengvų rėmų pritvirtinama stiprus dakrono audeklas; tai sudaro lėktuvo sparną. Po juo pakabinta platformėlė, kurios užpakalyje yra motoras (100 a.j.) priekyje lakūnas, o apačioje keturi ratai. Vairavimas atliekamas atatinkamai pritraukus vieną iš sparno šonų. Gi pakeičiant sparno kampą vertikaliai, kylama augštyn ar leidžiamasi žemyn. Lėktuvas ore yra labai pastovus. Toks lėktuvas, su kuru pusantros valandos skridimui ir lakūnu, sveria 1000 svarų ir gali panešti 1000 svarų krovinį.

Sparno priekis sudaro 50 laipsnių kampą. Sparno plotas yra 555 kvadratinės pėdos. Jis yra labai pigus pagaminti, nesunku išmokti valdyti, nereikalingas ilgo ir gerai išlyginto pakilimo tako. Bandant buvo pakilta iki 500 pėdų. Skrenda iki 60 mylių per valandą greičiu.

Jis gali būti panaudotas ir kaip sklandytuvas. Malūnsparnis, vilkdamas tokio tipo sklandytuvą, gali perkeliamą svorį padidinti šešius kartus

Šio tipo lėktuvą bei sklandytuvą numatoma panaudoti perkėlimui sunkių krovinių, parašiutininkų nuleidimui, astronautų kapsulių nuleidimui sausumon vietoje juos graibyti iš vandenyno, bei satelito raketos spartintojų nuleidimui žemėn, kad vėl juos galima būtų panaudoti.

— Amerikos kariuomenė ruošiasi ir partizaniniam karui. Į partizaninius dalinius priimami tik savanoriai, jie yra trigubi savanoriai: į kariuomenę, į parašiutininkus ir į specialius dalinius. Pirmiausia dvejų metų apmokymas atliekamas Amerikoje Fort Bragg. Čia praeinama parašiutininko parengimas, specialybių (ryšių, sanitarijos ir k.), kalbų ir sabotažo mokymas. Mokymas vyksta kalnuose, jūroje ir džiunglėse. Čia apmokymui pasibaigus jie siunčiami į armijų specialius dalinius. Toks dalinys yra Vokietijoje prie 7-tos Armijos. Ten mokymas tęsiamas toliau, jau mažose grupėse po 12 kovotojų: kapitonas, leitenantas ir 10 puskarininkių. Jie visi yra jau specialistai ryšių, sanitarijos, sabotažo, ginklų taipgi vadovavimo ir štabo darbo srityse.

Kai jie bus nuleisti priešo užnugaryje, jų uždavinys bus suorganizuoti tris partizanų batalionus iš vietinių gyventojų. Suorganizuotiems partizanams jie nevadovaus, bet tik juos kontroliuos ir treniruos. Yra būtina turėti vietinių gyventojų palankumą ir pritarimą. Atvykėliai privalo pritapti prie vietinių gyventojų, jų papročių ir gyvenimo būdo.

Kur jie bus nuleisti pradėti vykdyti savo uždavinius niekas nesako. Bet pasiklausius jų kalbos ir pastebėjus į nekurių veidus galima užtikrinti, kad jie yra nenumatyti veiksmams Kinijoj, Laos ar Vietname.

— Pershing raketos vystymas eina prie galo. Bandymo rezultatai labai geri. Iš 14 šūvių 12 buvo visai sėkmingi, 1 pusiau vykęs ir vienas nesėkmingas. Jau sudaryti kontraktai užbaigti bandymus ir jas gaminti. Pershing raketos bus grupuojamos į batalionus. Batalioną sudarys bataliono štabas, baterijų štabai, tarnybų baterija ir 4 ugnies baterijos.

Raketa su visais aptarnavimo aparatais (kontrolės, ryšių, elektros generatoriaus) keliauja ant keturių vikšrinių platformų. Raketą vežančioji platforma ją pastato ir nuo jos raketa iššaunama. Platformos gali veikti bet kokiam klimate. Keliu važiuoja iki 65 km. greičiu, gali pereiti 1 m gylio brąstas. Veikimo spindulys iki 320 km. Raketą pastatyti šūvio padėtin užtrunka tik vieną minutę.

Pati raketa yra 34 pėdų ilgio ir 40 colių storio. Jos šūvis sieks nuo 100 iki 300 mylių. Motorai yra dviejų stadijų ir varomi kietu kuru.

Ryšių aparatai gali būti paruošti veikti per 10 minučių. Juos aptarnauja 2 vyrai.

Visa raketos sistema gali būti pervežta malūnsparniais ar lėktuvais.

— Lėktuvai, prieš pakylant oran,

J. A. V. lėktuvas - aitvaras

AMERIKOS LIETUVIŲ LEGIONO ŽYGIAI

(Referatas, skaitytas 1961. X. 28 LVS "Ramovė" JAV rytinio pakraščio skyrių atstovų suvažiavime.)

Kpt. Petras Jurgėla

I-jo Didžiojo karo metu JAV-bių kariuomenėje ir karo laivyne. daugiausia savanoriais, tarnavo apie 40,-000 lietuvių. Grįžę iš Europos karo laukų, jie įsteigė kelias veteranų organizacijas. **Tikslu padėt iškovoti Lietuvai laisvę** sukūrė or-ją "Lietuvių Laisvės Sargai" ir Amerikos lietuvių brigadą. Susidarė apie 40 kuopų. Kadangi trūko organizatorių bei vadų karininkų ir lėšų tolimai kelionei, tiktai **apie 500 amerikiečių lietuvių veteranų nuvyko Tėvynėn ir įstojo Lietuvos kariuomenėn.** Daugiausia jų tarnavo 4-me pėstininkų LK Mindaugo pulke, kiti artilerijoje ir gusaruose, o Stepas Darius, viršila Antanas Kiela, mechanikai J. Očikas ir P. Naudvaris — aviacijoje.

Tai buvo patriotiškas amerikiečių lietuvių veteranų pasireiškimas ir pasišventimas Lietuvai — tuo labiau, kad daugelis jų Lietuvon nuvyko dargi savo lėšomis. **Ateity toks žygis turės būti pakartotas, tik žymiai didesniu mastu.**

Minėtos or-jos veikiai iširo. 1930 Vytauto Didžiojo metais Vasario 16 New Yorke įvyko lietuvių veteranų suvažiavimas, kurs įsteigė Amerikos Lietuvių Legioną. Suv-me kaip veteranas dalyvavo ir Lietuvos gen. konsulas plk. Povilas Žadeikis. Legiono vado pareigos buvo pasiūlytos iš Lietuvos grįžusiam kpt. Stepui Dariui. Bet jis tuomet po plaučių įdegimo gydėsi Kolorado kalnuose, tad su apgailestavimu atsisakė. Suvmas statutui ruošti komisijon išrinko adv. Nadą Rasteni, dr. Eladą Venciu ir Amerikos atsargos leitenantus F. Bagočių, Kostą Jurgėlą, Joną Romaną ir Antaną Šalną, dabartinį Lietuvos garbės konsulą Bostone. Paruoštą statutą kitas Legiono seimas priėmė. Legionas buvo įregistruotas (inkorporuotas).

Legiono postai įsikūrė: I-is gen. T. Kastiuškos postas — Brooklyn, N.Y.; pradžioje buvo 31 narys, vėliau per 100. II-is postas 1930 m. įsikūrė Bostone; 10 narių, vadas A. Šalna. 1931 m. rudenį Čikagoje įsteigtas III-is Vytauto Didžiojo postas; 22 nariai, vadas P. Jurgėla; į postą įstojo lakūnai kpt. Darius ir Stasys Girėnas. 1934 m. įsikūrė IV postas New Britain, Conn.; 15 narių, vėliau apie 45. Vėliau įsikūrė postai Bridgeport, Waterbury, Hartford ir New Haven, Conn. ir Baltimore, Md. Iš viso veikė 9 postai. Iš jų 2 turėjo rėmėjų moterų (Auxiliary) dalinius.

1934 m. Legiono štabas prašė Lietuvos Kariuomenės štabą leidimo vartoti panaikintą Lietuvos kariuomenės kokardą — Vyčio Kryžių su vainiku — ir aviacijos uniformą, nes ji buvo pakeista. Leidimas buvo gautas, ir Legiono nariai įsigijo šį garbingą ženklą ir uniformą su aviacijos uniformos spalvomis — tamsiai mėlyna ir avietine. Ši uniforma panaši į Amerikos veteranų uniformą ir ja vilkėjo Legiono mylimas kpt. Darius, tarnaudamas Lietuvos karo aviacijoje.

Štai, kaikurie nuopelningi Legiono darbai ir tautiniai žygiai.

1930 metais I-is postas New Yorke surengė Vasario 16 šventę, liepos 15 — paskaitą pie Žalgirio mūšį ir jo reikšmę. Liepos 27 išsiuntinėjo protesto raštus dėl lietuvių persekiojimų lenkų okupuotame Vilniaus krašte: Lenkijos ambasadai Vašingtone, JAV Valstybės Departamentui ir Tautų Sąjungai — gauti atsakymai. Pradėta platinti laikraštis MŪSŲ VILNIUS. Spalio 9 surengtas milžiniškas protesto mitingas ir vėl isiuntinėta protesto raštai. Lapkričio 15 uniformuoti posto nariai vadovavo 20,000 ukrainų demonstracijai dėl persekiojimų Galicijoje. Lapkričio 23 paminėtas Lietuvos kariuomenės atkūrimas. Gruodžio 23 dalyvauta Amerikos veteranų parade.

1931 metais I-is postas surengė Vasario 16 šventę. Balandžio 23 dalyvauta prof. Mykolo Biržiškos išleistuvių pokyly. Gegužės 30 dalyvauta Amerikos veteranų parade. Gegužės 30 posto atstovai Petras ir Kostas Jurgėlos ir J. Šimonis dalyvavo ukrainų veteranų suv-me ir pobūvyje; teko ten kalbėti, kviečiant **organizuoti** lietuvių ir ukrainų veteranų bendradarbiavimą. Šiuos ryšius pradėjo megzti minėti posto atstovai ir ukrainų veteranų atstovai: buvęs ukrainų kariuomenės inspektorius gen Kedrovski, ltn. Halicyn ir Havrilko. Posto atstovai kalbėjo Ukrainos nepriklausomybės šventėje įvairiuose miestuose. Spalio 9 surengta didžiausias iki tol mitingas protestui prieš lenkus, dalyvaujant 400 uniformuotų ukrainų; išsiuntinėtos (K. Jurgėlos paruoštos) rezoliucijos Amerikos senatoriams, įvairioms įstaigoms ir spaudai. Gruodžio 20 dalyvauta ukrainų protesto mitinge. Tais metais išplatinta knygos "Savanoris" 30 egz. ir MŪSŲ VILNIAUS 4,000 egz.

1932 metais I-is postas dalyvavo tarptautinėse šventėse ir suruošė 3 vakarėlius. Vasario 5 pasiųsta raštai Valstybės Dep-tui ir Lenkijos ambasadai dėl Lietuviškų mokyklų uždarinėjimo Vilniaus krašte. Pasiųstas protestas Vokietijos ir kitų valstybių ambasadoms dėl vokiečių provakacijų Klaipėdos krašte. Parašyta daug straipsnių spaudai. Toliau kovota prieš **Kovno** vardą Amerikos valdžios įstaigose, bet vis dar be pasekmių. Rugpjūčio 27 paskelbtas atsišaukimas tikslu remti Legiono narių Dariaus ir Girėno skridimą ir sudarytas skridimo rėmėjų komitetas Brooklyn, N.Y. Rugsėjo 25 dalyvauta aviacijos dienoje skridimui remti. Spalio 9 dalyvauta protesto mitinge. Lapkričio 20 pagerbtas DLK

---

bus tikrinami elektroniniu aparatu— Alarm. Jo elektroniniai justukai, išdėstyti atatinkamose vietose, parodo mechaninius ir konstrukcinius trūkumus. Jis nepasako tiksliai trūkumo pobūdį, tik parodo, kad kas tai netvarkoje. Šis tikrinimo būdas sutrumpina tikrinimo laiką ir jį gali atlikti mažiau patyrę specialistai.

ANGLIJA

— Dviejų vielų tiltas naudojamas perkelti automašinoms per vandens kliūtis. Per upę ištiesiamos dvi plieninės vielos. Prie autovežimių ratų pritvirtinamos apvalios atloštos metalinės plokštės, kuriomis autovežimis pasikabina ant vielų ir pervažiuoja į kitą krantą. Parodomąjame bandyme toks vielinis tiltas buvo nutiestas per 35 m tarpeklį. Paprastai tokio ilgio tiltui pastatyti reikėtų apie 60 tonų įvairios medžiagos.

— Pagaminta raketa išmesti lakūną iš žemai krintančio lėktuvo. Tuo sudaroma galimybė išsiskleisti jo parašiutui. Raketa lakūną iššauna kartu su sėdyne. Pirmo bandymo metu lakūnas buvo išmestas 107m augštyn.

— Nuleido antrą laivą naikintoją — HMS Hampshire, kuris yra ginkluotas vairuojamomis raketomis. Jis yra 5,000 tonų, 158 m ilgio ir 16 m. pločio. Ant jo, priešlėktuvinei gyvybai, yra vienas Seaslug ir du Seacat raketų leidėjai, taipgi Wessex malūnsparnis povandeninių laivų medžioklei. **K.K.**

Kęstutis. Dalyvauta Amerikos veteranų šventėje. Posto nariai buvo pakviesti 244-jo sunkiosios pajūrio artilerijos pulko svečiais — tame pulke tuomet tarnavo posto narys ltn. Kaminskas.

1933 metais I-is postas sausio 29 dalyvavo ukrainų protesto mitinge. Surengė Lietuvos Nepriklausomybės ir Mažosios Lietuvos sukilimo minėji mus. Energingai dirbta Dariaus-Girė no skridimo reikalu ir palaikyta tvarka per aviacijos dienas. Posto nariai broliai Kaminskai lydėdavo lakūnus į įvairias pramogas aukoms rinkti. Gegužės 18 Darius ir Girėnas, persikėlę į I-jį postą, išrinkti poste Garbės Nariais. Posto vardas įrašytas ant LITUANIKOS. Posto narys Valentinas Kaminskas kasdien vežiojo lakūnus į darbą ir kitur, išgavo orlapį, suštampavo visus per LITUANIKĄ siunčiamus laiškus ir juos atgabeno į lėktuvą. Liepos 15 legioninkai Darius ir Girėnas išskrido Lietuvon, Liepos 17 gauta žinia apie jų žuvimą. Liepos 21 specialiame susirinkime postas pasivadino Dariaus ir Girėno postu; tai pirmoji visame pasaulyje lietuvių or-ja, pasivadinusi šių didvyrių vardu. **Iš 42-ios "Vaivorykštės" divizijos, kurioje Darius tarnavo I D. karo metu, postas parūpino ginkluotą sargybą ir garbės sargybą su divizijos vėliavomis dalyvauti liepos 24 pamaldose.** Patyrus gandus apie lakūnų pašovimą, skubiai painformuota JAV Karo Departamento žvalgybos skyrius, Valstybės Dep-tas ir Lietuvos Pasiuntinybė. Po kelių dienų gandus paskelbė spauda. Liepos 28 protestuota Pašto Dep-tui dėl gen. Kastiuškos 5 centų ženklo su įrašu "didis lenkų patriotas" — **paštas šiuos žodžius** nubraukė. Liepos 28 pareikalauta iš Valstybės Dep-to, kad Amerikos konsulatai liautųsi vartoję **Kovno,** nes mūsų lakūnai D-G savo gyvybės aukomis lietuviškąjį **Kauno** vardą įrašė žemėlapiuose — **šį kartą laimėta.** Valstybės Dep-tas atsisakė tirti lakūnų žuvimo aplinkybes, bet persiuntė Legionui Lietuvos komisijos raportą. Liepos 28 kreiptasi į Lietuvos Ministerių Kabinetą, prašant gimtinius Dariaus ir Girėno kaimus pavadinti jų vardais — kaimai buvo perkrikštyti. Dalyvauta ukrainų šventėje ir protesto mitinge prieš lenkus. Išsiuntinėta raštai Amerikos švietimo įstaigoms ir pateikta medžiaga apie Kastiuškos lietuvybę. Pasiųsta sveikinimas Lietuvos kariuomenei.

1934 metais dalyvauta bendrose (visų srovių vieningai surengtose) Vasario 16 iškilmėse ir surengtas atskiras vakaras. Pasiųsti sveikinimai gub. Navakui dėl jo pastangų ginti lietuvių teises ir valyti Klaipėdos įstaigas nuo priešvalstybinio gaivalo. Protestuota dėl NEW YORK AMERICAN straipsnio, kur buvęs aviacijos ministerio padėjėjas Darių ir Girėną vadino "lenkais, skridusiais į Varšuvą". Dalyvauta ukrainų šventėje. Paminėta Dariaus ir Girėno žuvimo sukaktis.

Nuo 1935 m. Dariaus-Girėno postas **su Amerikos, Lietuvos ir Legiono vėliavomis kasmet gegužės 30 dalyvauja veteranų parade** New Yorke. Be to, postas bendradarbiavo su latvių ir estų veteranais: vieni pas kitus atsilankydavo per savo Nepriklausomybės šventes ir bendrai dalyvaudavo gegužės 30 parade, sudarydami atskirą baltų dalinį su Angelų Karalienės parapijos uniformuotų jaunuolių orkestru.

Šiuos darbus ir žygius faktiškai atliko tik būrelis sumanių ir darbščių legioninkų. Tarp jų tiktai keletas buvo karininkų. Šiuos žygius sumanė ir įvykdė Legiono įkūrėjas ir ilgametis Legiono štabo adjutantas Kostas Jurgėla. Jie buvo sėkmingi dėl to, kad **juos vykdė veteranai, veikę legiono formoje ir legiono vardu.** Amerikos visuomenė ir valdžia gerbia veteranų or-jas ir atsižvelgia į jų prašymus ar net reikalavimus.

1936 metais Waterbury įvyko Legiono seimas. Apie 600 uniformuotų legioninkų ir rėmėjų moterų su vėliavomis, dviem lietuvių orkestrais ir gyvaisiais atvaizdais, įrengtais ant sunkvežimių, suruošė ilgas eitynes per miestą. Drauge su Legiono vadais žygiavo ats. ltn. A. Simutis su pilna Lietuvos karininko uniforma. Gatvės buvo pilnos žiūrovų, kurie sekė paradą, nešamus plakatus ir grožėjosi tokiu gausiu lietuvių veteranų pasirodymu.

Tais metais Legiono vadovybė atiteko čia gimusiems veteranams, jau nutautusiems. Dėl jų abejingumo lietuviškiems reikalams Legiono veikla ėmė nykti. Veikliausias išliko 1-is postas. Bostono, Baltimorės ir Čikagos postai atsiskyrė ir įstojo į American Legion, nors ir išlaikė Dariaus ar Dariaus-Girėno vardus. Tačiau mūsų didvyriai Atlanto nugalėtojai, buvę JAV kariais, nebuvo įstoję į amerikiečių veteranų orjas. **Darius ir Girėnas pačioj pradžioj įstojo į Amerikos Lietuvių Legioną** (į III postą, vėliau persikėlė į I postą), o po savo mirties buvo išrinkti Legiono Garbės Nariais. Argi šių mūsų tautos didvyrių lietuviškas nusistatymas ir idealizmas nieko mums nesako ir nerodo kilnų pavyzdį? Legionas šiandie yra sumažėjęs ir nusilpęs. Jo vėliava su Vyčio Kryžium laukia garbingų savo nešėjų ir kovotojų dėl jos idealų

Po II-jo Didžiojo karo Amerikos laisvės idealų užuovėjoje prisiglaudė tūkstančiai vyrų, tarnavusių Lietuvos kariuomenėje, šaulių Sąjungoje, Savisaugos daliniuose, Vietinėje Rinktinėje ir buvusių partizanų. Tarp jų yra keliolika šimtų karininkų. Jų dalis apsijungė į "Ramovės" Sąjungą. Tai buvo vienintelė Amerikoje veteranų or-ja, sudaryta iš karininkų. Vėliau, sekant Amerikos Lietuvių Legiono pavyzdžiu, raginta ir puskarininkiai stoti į šią or-ją. Velionis Lietuvos pasiuntinys įgaliotas ministeris plk. P. Žadeikis, gen. J. Černius, gen. St. Raštikis, plk. K. Grinius ir kiti nuoširdžiai patarė nesteigti naujos veteranų or-jos, bet visiems apsijungti į Amerikos Lietuvių Legioną. Šie patarimai nieko negelbėjo. Per paskutinį dešimtmetį JAV kariuomenėje tarnavo keli tūkstančiai jaunų vyrų, kurie į jokias lietuvių veteranų or-jas nestoja, o DP stovyklose nelaimingajai savo Tėvynei žadėjo kalnus nuversti, kai tik laisvėje atsidurs.

Su didele širdgėla teko žiūrėti į nuotrauką spaudoje: generolo Vlado Nagevičiaus laidotuvės. **Karo Muzėjaus įkūrėjas bei globėjas ir romantiško Lietuvos karžygių kulto kūrėjas buvo svetimoje žemėje palaidotas be jokių karinių apeigų.** Prie šio didvyrio kapo stovėjo būrelis civilių, kurių veiduose atpažinome Lietuvos karninkus.

Mieli lietuviškojo ginklo draugai nuoširdžiai kviečiu ir prašau jus apsvarstyti šias mintis, paminėtusdarbus, žygius ir plačias Legiono galimybes ir vienbalsiai priimti rezoliuciją, prašant "Ramovės" Centro Valdybą garbingai užbaigti nutrauktą "Ramovės" Sąjungos ir Amerikos Lietuvių Legiono susijungimą.

Amerikos Lietuvių Legionas turėtų apjungti visus Lietuvos generolus, karininkus, puskarininkius, šaulius, partizanus ir kitus brolius lietuvius, kurie su ginklu rankoje budėjo ar kovojo dėl Lietuvos laisvės. Toks pajėgus Legionas vieningai ir organizuotai atliks didžius tautinius žygius ir daug nusipelnys lietuvių tautai ir kryžiuojamai mūsų Tėvynei Lietuvai

Tegu jūsų sprendimas pradės rašyti naują garbingą Lietuvos veteranų istorijos puslapį.

L. V. S. Ramovės J. A. V. Rytinio pakraščio skyrių suvažiavimo Brooklyne dalyviai. Iš d.: M. šimkus, K. Urbšaitis, J. šlepetys, V. Nenortas, dr. K. Jurgėla, V. Vilkutaitis, konsulas A. Simutis, P. Jurgėla, L. Virbickas, A. Jurskis, V. šventoraitis, K. Dusevičius, J. Klimavičius, Z. Raulinaitis, A. Rėklaitis, R. Markevičius, B. Bajerčius, A. Petkevičius, B. Bobelis ir kt. Nuotr. J. Kiaunės

RAMOVĖNŲ SUVAŽIAVIMAS

Norėdamas pagyvinti Sąjungos veiklą, L.V.S. Ramovės New Yorko skyrius, spalio 28 d. sukvietė kaimyninių skyrių atstovus į Brooklyną pasitarti Sąjungos veiklos klausimais.

Suvažiavimo posėdis įvyko nedidelėje, bet jaukioje, Lietuvių Atletų Klubo salėje. Ta proga salės sienoje, raudoname dugne, buvo iškabintas ramovėno J. Juodžio pieštas didžiulis Vytis.

Be New Yorko skyriaus narių,suvažiavime dalyvavo Centro Valdybos atstovas A. Rėklaitis, Baltimorės skyriaus — M. šimkus, Bostono — B. Bajerčius ir K. Dusevičius, Hartfordo—V. Nenortas, Philadelphios— A. Jurskis ir Waterbury — K. Urbšaitis.

Posėdį atidarė New Yorko sk. vbos p-kas V. Vilkutaitis. Po Lietuvos Himno ir Kario Tremtinio maldos suvažiavimą sveikino Lietuvos konsulas A. Simutis. Jis priminė jog tremtyje beviltiškumui nevieta. Buvę Lietuvos kariai, ne tik gali, bet ir turi kalbėti už tylinčią ir pavergtą Tėvynę, ir turi organizuotis, ir veikti.

Sekantis sveikino C.V-bos sekretorius A. Rėklaitis. Jo žodžiais, šis rajoninis suvažiavimas tai mažesnio laipsnio repeticija kitais metais šaukiamo visuotino Ramovės atstovų suvažiavimo. Čia keliami klausimai ten bus sprendžiami. Ta proga jis įteikė Ramovės premiją už 1960 m. KARYJE tilpusį geriausią rašinį, Durbės Mūšis, Z. Raulinaičiui.

Po sveikinimų V. Vilkutaitis pakvietė darbo prezidiumą vadovauti posėdžiui: p-ku J. šlepetį, sekr. A. Vakselį ir nariu V. Nenortą.

Pagrindinę paskaitą apie Ramovės veiklos klausimus skaitė Z. Raulinaitis. Čia paduodama pagrindinės paskaitos mintys:

Ramovėnai yra Lietuvos karinių tradicijų tęsėjai. Jų atsivežtas iš Lietuvos kraitis ne visas turi teigiamos įtakos į dabartinę Sąjungos veiklą. Lietuvos vyriausybės nesipriešinimas bolševikų okupacijai ir taikus valdžios perdavimas uždėjo lyg ir juodą antspaudą Lietuvos kariuomenei ir tuo pačiu dabartiniams atsargos kariams. Politikieriai tuo pasinaudodami šmeižia kur tik gali buvusius karius. Lietuvos valstybės vyrų — politikų, laiku neduotas tuo reikalu paaiškinimas dar ir dabar tebeleidžia šiems beprasmingiems kaltinimams sklisti.

Ar vertėjo Lietuvai priešintis okupacijai, čia yra kitas klausimas, išeinantis iš šios paskaitos rėmų. Tarp kitko atsakymą galime rasti kad ir mūsų filosofo dr. J. Girniaus naujausioje knygoje Tauta ir Tautinė Ištikimybė: "Ateitis iš tiesų lemiama tik kovoje... Net jei galų gale būtų pralaimima, nebūtų pralaimėta be kovos, kuri pačioje savy slepia prasmę."

Tremtyje, ypač čia Dėdės Samo žemėje, buvę kariai pakliuvo antimilitarinės propagandos atmosferon. Politikierių apšmeižti ir specifinės atmosferos siaučiami, daugelis jų išbraukė savo karinę praeitį ir dvasią iš savo sąmonės ir širdžių, ir lyg ko gėdindamiesi, slapstosi už kitų tautiečių nugarų. Jei tuos slapukus ir kitaip atbaidytus pritrauktume į Ramovę, mūsų Sąjungos narių skaičius iš karto padvigubėtų ir net patrigubėtų.

Tačiau, žymi dalis mūsų veteranų, dar likę stiprūs dvasioje, sukūrė sa-

vo organizaciją. Nesužavėjo jų čia Amerikoje buvę lietuviškos karinės organizacijos. Nepavyko nei mėginimai sujungti Ramovę su Amerikos Lietuvių Legionu. Šiuo metu į II dešimtmetį žengianti Ramovė, yra jau sukūrusi savas tradicijas ir savą istoriją. Tačiau jai trūksta naujų ir jaunų narių — prieauglio ir gal jaučiamas veiklos apstingimas.

Šios dvi priežastys verčia mus pažvelgti giliau, kad suradus priežastis stabdančias Ramovės veiklą ir jos plėtimąsi.

Veteranų Sąjungos tikslas yra nusakytas statute: Sutelktomis jėgomis kovoti su imperialistiniu komunizmu ir atstatyti Nepriklausomą Lietuvos valstybę. Nežiūrint tokio kilnaus tikslo ramovėnų eilės negausėja naujais nariais. Gi likusieji irgi negali pasigirti didele veikla.
Jaučiamas bendras ramumas, apsnūdimas. Ramovės organizaciniai darbai varomi vos keletos veiklesnių žmonių centre ir skyriuose. Iš kur gi toks buvusių karių sumenkėjimas?

Anot filosofo Girniaus: "...menkystė visur klesti legionais, nes ji nieko nereikalauja — nei kovos nei aukos. Daugumas visada renkasi menkystę, viliojančią savo lengvu keliu".

Taigi Ramovės organizacijai, bendrai paėmus, gresia dvi pagrindinės grėsmės: narių skaičiaus mažėjimas ir bendras neveiklumas. Jos jaučiamos jau ir čia, šiame suvažiavime.

Kas gi darytina tokios būklės akivaizdoje?

Gal čia yra kaltės ir pačioje organizacijoje? Iš tiesų, pagrindinį Sąjungos tikslą siekti statutas nustato eilę uždavinių, lyg kokių tarpinių ribų. Tų uždavinių pernelyg daug ir jie apima visas, net ir bendrojo pobūdžio, sritis. Nors jie visi yra vertingi, tačiau dauguma jų yra privalomi, bet kuriam kultūringam žmogui, lietuviui, ar Amerikos piliečiui. Jie nėra specifiniai, t.y., taikomi tik ramovėnams.

Kai stovima prieš tokią daugybę, nors ir vertingų uždavinių, bendroji idėja, slypinti už jų, pradeda lyg ir išblėsti. Atseit, puolama visu frontu, bet ne pagrindine kryptimi.

Gal reikėtų Ramovei peržiūrėti visus tuos uždavinius, išrinkti svarbiausius ir išreikšti juos vienu sakiniu, kokiu skambiu šūkiu. Tas be abejo, duotų daugiau spalvos mūsų, šiaip jau kasdienybėje apdulkėjusiems, uždaviniams.

Kelias į pagrindinį tikslą — į nepriklausomą valstybę — eis jei Ramovė pasirinks pagrindiniu uždaviniu, pav., globoti lietuvišką jaunimą (skautus, sportininkus, ar moksleivius), arba, pav. lietuvius kultūrininkus (rašytojus, menininkus). Gal reikėtų pasirinkti vien tik karinių tradicijų išlaikymo uždavinį? Čia verta paminėti C.V-bos didelį darbą pastatant Čikagoje paminklą žuvusiems už Lietuvos laisvę. Galima būtų sutelkti Ramovės veiklą į tokių ir panašių paminklų statymą. Pav. Lietuvoje nepajėgėme išleisti savo karinės istorijos. Tokia istorija, būdama tautos ir valstybės politinės istorijos pagrindu, priaugančioms kartoms duotų neišpasakytai daug įkvėpimo. Ir tai būtų amžinas paminklas.

Tai tik keli apčiuopiamų uždavinių pavyzdžiai. Pagaliau keletas uždavinių gali būti diplomatiškai sujungti, kad vienas populiaresnis ar konkretesnis dengtų gal pagrindinius ir ideališkesnius uždavinius, bei sunkiau apčiuopiamus, gal jau nusibodusius ir subanalintus.

Sekanti sritis kurion reikėtų žvilgterėti, tai mūsų santykiai su lietuviškąja bendruomene. Koki Ramovės santykiai su ja? Tik savyje užsidariusi organizacija, nepalaikanti santykių su kitomis organizacijomis ar žymesniais veikėjais ir kultūrininkais, trumpai su lietuviška bendruomene, yra lyg ta maurais apaugusi bala. Ramovei ypač pritiktų bendradarbiauti visoje plotmėje su jaunimo organizacijomis, su politinėmis, visuomeninėmis ir kultūrinėmis organizacijomis ir veikėjais. Tik per bendruomenę galima išeiti į platesnį kelią ir iš jos semtis naujų narių ir energijos veiklai.

Daugiausia, tačiau, atsakingi už Sąjungos veiklą ar neveiklą yra jos nariai. Tik jie gali veiksmingai prisidėti verbuojant naujus narius, pav. įtraukdami į ramovėnų eiles savo artimesnius draugus ar šeimos narius.

Be abejo Ramovės veiklai didžiulės įtakos turi jos asmeninė sudėtis. Karių gi profesija yra viena iš tų, kuri ekonomiškai sunkiausiai prigyja naujoje dirvoje. Tokiu būdu veteranai nėra pasiturinčio sluoksnio nariai, greičiau neturtingojo. Tas turi įtakos ir į organizacijos ekonominį pajėgumą. Narių amžius, tai antras faktorius neigiamai įtakojantis veiklos tempą. Pav. New Yorko skyriuje jauniausias yra 40 metų ir vyriausias 70 metų amžiaus. Iš 40 narių, 2 ar 3 yra ligonys ir 3 pensininkai, o tai jau išviso apie 15% skyriaus narių. Vos keletas verčiasi savarankiai, visi kiti dirba pragyvenimui.

Tačiau, nežiūrint šitų neigiamų faktų, Ramovės skyriai daug kur yra veiklesniųjų lietuviškų organizacijų skaičiuje.

Bendrai veiklą pagyvinti mums, šia proga, reikėtų peržiūrėti šias sritis:

1. Ateities veiklos planai, organizacijos ir skyriaus ribose;

2. Ramovės tradicijų kūrimas ir karinių atgaivinimas (pagirtinas C. V-bos įnašas — nario ženklelis. Gražus — Čikagos sk. lietuvio kario tremtinio maldos įvedimas);

3. Skyrių bendradarbiavimas (bendri suvažiavimai, pobūviai; paskaitininkų, pranešėjų ir menininkų pasikeitimas);

4. Skyriaus veiklos pagyvinimas (susirinkimo programos, dažnumas, iškilmingumas, suprasminimas, valdybos pareigos);

5. Narių sudrausminimas (pareigingumas, susirinkimų lankymas, nario mokestis, parengimų rėmimas, savo spaudos rėmimas).

"Šiais klausimais turėtume čia susirinkę pasisakyti, nes susirinkome veikliausieji, savos Sąjungos gyvavimu susirūpinę. Pasisėmę vieni iš kitų žinių, paskatinimo ir jėgų, išsiskirsime, kad galėtume pajudinti jei ne žemę, tai savo skyrių veiklą".

Po šios paskaitos, A. Rėklaitis įteikė Ramovės antrąją premiją, į posėdį atvykusiam, dr. K. Jurgėlai, už jo straipsnį Mūšis Eglijos Girioje, tilpusiame 1960 m. KARYJE, ir padarė pranešimą apie C. V-bos veiklą:

Šiuo metu jau leidžiama smulki Ramovės dešimtmečio istorija. Ją turėtų visi ramovėnai prenumeruotis. Pastatytas Čikagoje žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklas virto bendra lietuvių šventove, be jos negalimas joks didesnis lietuviškas įvykis, suvažiavimas ar didesnis susirinkimas.

Laisvės kovų muzėjaus įsteigimas — tai kitas didelis žygis. Yra padaryta gera pradžia, tik bloga jog neturima savų patalpų ir tenka glaustis prie Čiurlionio galerijos.

Išleista 3000 egz. dr. K. Jurgėlos parašyto Tannenbergo. Ši knyga atlieka didelį propagandinį darbą visame pasaulyje Lietuvos bylai, nes plačiai paskleista. Pabrėžtina, kad autorius už darbą neėmė jokio honoraro.

C. V-bos užsakymu pagamintas nario ženkliukas pasirodė labai mėgiamas. Visa jo laida jau išpirkta. Gautu pelnu padengtos Tannenbergo spaudos išlaidos.

V-ba planuoja ir jau dirba kitą žymų darbą, ruošiasi išleisti Lietuvos karinę istoriją. (Nebuvo painformuota kas jos autorius ir kokios apimties ji bus).

Be minėtų darbų C. V-ba daug dirba Lietuvos Laisvės kovų invalidams paremti. Vien tik šitas darbas jau pateisina mūsų Sąjungos egzistavimą.

A. Rėklaitis baigdamas dar priminė, jog buvę kariai turi jaustis savo duotos priesaikos Lietuvai tebesaistomi. Tad visi privalo įsitraukti į Ramovės darbą. Ramovė besirūpindama prieaugliu turi eiti į jaunimą ir pratinti jį prie lietuviškų karinių tradicijų. Čia reikia daug dėmesio kreipti į Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimus. Jie privalo būti visur ruošiami ir kuo iškilmingiau. Reiškiamas pagyrimas KARIUI už O. Urbono žalgirio Mūšio knygos išleidimą, nes tai gal vienintėlis veikalas tą mūšį kariškai nušviečiantis.

Sekantis suvažiavimą sveikino ir ilgesnį referatą skaitė Amerikos Lietuvių Legiono vadas P. Jurgėla (referatas telpa šiame KARIO nr. ištisai).

Po sveikinimų sekė skyrių atstovų pranešimai ir pasisakymai: **Bostono sk. atstovas** — Skyriuje yra apie 30 narių. Susirinkimuose aktyvūs tik 8-10. Nežiūrint to, darbas vyksta sklandžiai, veikla patenkintina. Ji remiasi tarpusavio draugiškumo ugdymu ir invalidų globa. Siūloma tokius rajoninius suvažiavimus daryti dažniau, jie tikrai pagyvins veiklą.

Philadelphios sk. atstovas — Narių yra 41, aktyvių apie 30. Visuomenėje Ramovė turi gerą vardą. Kai rengiama Kariuomenės šventė, gausiai dalyvauja ir visuomenė. Aktuali problema — naujas ir jaunas kraujas. KARĮ skaito tik apie 20 narių. Siūlymas iš C.V-bos rinkti skyrių v-bas dviems metams — nevykęs. Kas met rinkdami pagyviname savo veiklą.

Baltimorės sk. atstovas — Skyriuje 26 nariai ir 1 garbės narys (dr. Petras Laskauskas). Pusė narių aktyvūs. Daugumas priklauso ir kitoms lietuviškoms organizacijoms. Kas met rengia Kariuomenės šventę, tik šiemet atsisakoma, nes tuo metu ir taip perdaug lietuviškų parengimų yra numatyta. Vasarą surengta gegužinė nepavyko, nes lijo. Siūlo sk. v-bas rinkti vieniems metams.

New Yorko sk. atstovas — Skyrius remia Tautinių Šokių grupę ir Šeštadieninę mokyklą. Leidžia KARĮ, suorganizavo šį Suvažiavimą ir ruošia Kariuomenės atkūrimo minėjimą, kuris įvyks lapkričio 25 d. Brooklyne. Narių yra 43, tik dalis jų veikli.

Hartfordo sk. atstovas — savo laiku skyrius buvo lyg ir numiręs. Laisvės kovų paminklą statant atsigavo. Dabar turi 36 narius, jų tarpe yra ir Amerikos kariuomenėje tarnavusių. Remiama Vasario 16 gimnazija ir paremta paminklo Čikagoje statyba. Remiami skautai, invalidai ir Šeštadieninė mokykla. Tam išleista apie 700 dol. Ramovė visuomenės mėgiama, visi mielai lanko skyriaus parengimus. Šiemet ruošia Kariuomenės atkūrimo minėjimą.

Waterbury sk. atstovas — Skyrius pradžioje veikė smarkiai, savo tarpe turėjo nariais net du Biržiškas. Dabar teliko vos 11 narių. Veikimas apmiręs, negali net valdybą perrinkti. Atliekamas tik būtinas darbas, palaikomas ryšis su C. V-ba, platina Tannenbergo knygelę.

Čia patiekti tik bendri pranešimų bruožai. Pranešimai davė medžiagos klausimams ir paaiškinimams A. Rėklaitis papildė, jog numatytas skyrių garbės narių projektas, kuris bus pasiūlytas Visuotinam atstovų suvažiavimui.

Svečias dr. K. Jurgėla painformavo apie Washingtono lietuvių grupę. Ten karių org-jos nėra, nors yra buv. karių gražus būrys. Svečias kalbėjo ir apie Lietuvos bylos reikalą. Jo nuomone šis metas yra lemiamas. Todėl visiem reikia veikti ir Lietuvos reikalu rašyti kongresmanams. Daug reikia mūsų pastangų, kad reikalai nepakryptų blogon pusėn. Pasiūlė daryti pastangų apjungti visų karių organizacijų veiklą. Ta pat proga, dėkodamas už premiją, pareiškė, jog tai pirmas jo honoraras už lietuvišką raštą jo gyvenime, nors parašęs yra nemažai. Kalbėjo apie bendradarbiavimą su KARIO redakcija ir jos pagalbą leidžiant Tannenbergą ir apie KARIO red. užprašytą studiją apie 1863 m. sukilimą. Turįs medžiagos karinei Lietuvos istorijai ir tuo reikalu parašysiąs KARIUI straipsnį.

Diskusijų metu vyko gyvi pasikeitimai nuomonėmis, tik būdingesni čia paminimi:

Philadelphijos atstovas siūlė visiems atsisakyti politikavimo ir dirbti tik kaip profesinei sąjungai. Paskaitoje siūlytas Sąjungai įsivesti kokis skambus šūkis yra geras dalykas, tik nebuvo duotas joks tokio šūkio konkretus pavyzdys.

C. V-bos atstovas siūlė visom išgalėm pagyvinti Sąjungos veiklą, nes veiklai smunkant nebus jokios vilties pritraukti naujų narių. Jo nuomone skyriaus veikla pareina nuo veiklios valdybos.

New Yorko vienas atstovų pareiškė, jog pritraukti jaunimą turime duoti jiems pasiaukojančio kario pavyzdį, tokio koks buvo iškilęs Laisvės kovose, o kaip tik tokio pavyzdžio jaunimas pasigenda. Kariuomenės šventės metu paminėti ir rezistenciją, ir 1941 m. sukilimą. Sąjunga turi aktyviai dalyvauti ir politinėje akcijoje, siuntinėti rezoliucijas į Amerikos valdžią ginant Lietuvos bylą.

Jį papildė C. V-bos atstovas: C. V-ba reaguoja į politines situacijas. Pav. dėl Lietuvos atstovybių uždarymo buvo pasiųstos Senatui rezoliucijos, taip pat ir dėl Lietuvos klausimo iškėlimo Jungtinėse Tautose

New Yorko atst.: Išpopuliarinti Ramovės veiklą reikia daugiau skelbti kas daroma, nes visuomenė nelabai žino ką mes darome, kur dedame surinktas lėšas. KARYS daro gerą įspūdį visuomenei ir jaunimui. Tačiau vien to neužtenka. Reikia daugiau reklamos. Jėgų mums turėtų užtekti tol kol Lietuva bus pavergta.

Bostono atstovas pareiškė pesimizmo dėl jaunimo, kuris jau eina savu keliu ir jį prisitraukti sunku. Jam nepritarė vienas iš newjorkiškių sakydamas jog nepakankamai dirbama su jaunuomene. Patarė eiti į mokyklinį jaunimą. Pav. kad ir Kariuomenės šventės proga, skaityti jaunimui paskaitas ar vesti pokalbius apie buvusią Lietuvos kariuomenę ir jos reikalingumą. Nes jaunimas karius mėgsta, tik mums patiems reikia daryti žygių ji pasiekti.

Čia įsiterpė Hartfordo atstovas, sakydamas, jog mes mažai jaunimą žinome. Juk skautai senai jau ruošia patys Kariuomenės minėjimus ir visur su ramovėnais eina išvien.

New Yorko atst.: siūlo organizuoti kilnojamą Kovų muzėjaus parodą, rodyti visuomenei ir jaunimui bent mūsų kovų paveikslus. Dabar menininkai beveik nieko iš Lietuvos istorijos nesukuria, todėl gal reikėtų padaryti muzėjuje esamų paveikslų kopijas ir jas išstatyti parodose. Kitas New Yorko atst., dėl jaunimo finansinio rėmimo pareiškė, jog ubagas ubagą nedaug ką teparems. Tačiau kitais atžvilgiais ramovėnai New Yorke daug ką padeda, pav. sportininkams. Paminėjo ramovėną J. Klivečką, kuris nuolatos dirbdamas su sportininkais, per dešimtį metų išauklėjo apie 150 jaunų sportininkų. Vientik taurių pirkimo neužtenka, reikia būti jaunimo auklėtojais ir mokytojais.

Hartfordo atst.: — keista, kad, mūsų rašytojai, ir dar premijuotieji, savo veikaluose vaizduoja tik neigiamo tipo karius, kartais atvaizduoja juos labai bjauriai. Prasilenkiama su tiesa. Siūloma C.V-bai tuo susirūpinti.

C. V-bos atst. pabrėžė, kad savo laiku dėl karių vaizdo bjaurojimo mūsų literatūroje, buvo reaguota,

tačiau tas tik davė dar daugiau progos nevalyvam elementui paskleisti šmeižtų. Prakiškai geriau nutylėti. Jei reaguoti tai geriau kiekvienas privačiai, bet ne oficialiai.

Legiono vadas siūlo paremti išleidžiamą kokį veikalą apie idealų Lietuvos karį, tuo būtu geriausia atremiami karių šmeižtai.

Diskutuojant karinių tradicijų palaikymą, New Yorko atstovas priminė, jog New Yorke gal išsivystys nauja tradicija — KARIO rengiamas Naujųjų Metų sutikimas. Philadelphios atst. siūlo visiems Vasario 16 d. iškabinti lietuviškas vėliavas prie savo butų ir lietuviškų klubų. Jis pats taip daraš. C. V-bos atst.—pasiūlė įsivesti tradiciją karių kapų tvarkymo ir jų lankymo, kaip kad daro Clevelando skyrius.

Pirmininkas, baigdamas diskusijas šiuo reikalu, siūlo pagerbti mūsų spaudos darbuotojus, pasveikinti laimėjusius KARIO premijas. Pasiūlymas įvykdomas plojimu.

Toliau seka KARIO redaktoriaus pranešimas. Jis trumpas: KARYS žada ir toliau eiti tokios išvaizdos ir maždaug panašaus turinio ir 1962 metais. Yra užsakyta pas mūsų istorikus kelios studijos, kurias KARYS norėtų išleisti. Pav. p. S. Jakštas rašo studiją apie 1920 m. kovas su lenkais Suvalkų srityje, prof. K. Kepalas verčia Henriko Livoniečio Kroniką. Dr. K. Jurgėla prašytas parašyti platesnę studiją apie 1863 m. sukilimą. Dr. V. Sruogienė prašyta parašyti straipsnį apie 1863 m. sukilimą, kuris tilps specialiame KARIO nr. minint to sukilimo šimtmetį. Tai stambesni KARIO užsimojimai.

KARIO administratorius kreipėsi į atstovus surasti būdų pakelti prenumeratorių skaičių dar bent tūkstančiu. Tada į Ramovės kasą galima būtų įnešti keleta tūkstančių pelno kasme. KARĮ daugiausia remia Clevelando skyrius, kurio aukos sudaro 50% visų aukų. Visi atstovai gauna šia proga KARIO piniginę apyskaitą už 7 metus.

Priėjus kalboms apie naujus sumanymus, buvo pasisakyta apie C. V-bos projektą rinkti skyrių valdybas dviem metams, bet ne vieneriems. Pasikeitus nuomonėm buvo balsuota skyriais: keturi skyriai pasisakė už dvimetes valdybas ir du skyriai už vienmetes.

Baltimorės atstovas iškelia mintį leisti anglų kalba politinį leidinį kovai su komunizmu, gal net dienraštį. Tuo klausimu pasisako ir svečias dr. K. Jurgėla, tik pataria leisti specialius veikalus, bet ne laikraštį. Knygas paremti gera prieškomunistine medžiaga.

Susirinkimo pirm. siūlo tą reikalą perduoti svarstyti C. Valdybai.

Posėdžiui einant prie galo siūlomos ir priimamos šios rezoliucijos: pasiųsti Lietuvos bylos reikalu raštą atatinkamoms amerikiečių įstaigom, pasveikinti C. Valdybą, New Yorke gyvenantį Nepriklausomybės Akto Signatarą prof. Kairį, Lietuvos Gen. Konsulą ir Klaipėdos Atvaduotoją J. Budrį ir Pirmąjį Nepriklausomos Lietuvos Kareivį S. Butkų.

Suvažiavimo posėdis prasidėjęs 1 val. 30 min. baigėsi 7 val. 45 min. Buvo nepaprastai gyvas ir darbingas.

Po valandos pertraukos, toje pat salėje, ivyko jaukus pobūvis suvažiavimo dalyviams pagerbti.

Dalyvis.

KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAS WATERBURY

Lapkričio 12 d. Waterbury ramovėnai suruošė Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjimą, kuris įvyko Lietuvių Piliečių Klube 7 v.v.

Programai vadovavo p. Vaitkus, kuris pakvietė susirinkusius tylos minute pagerbti žuvusius dėl Lietuvos laisvės, pristatė atvykusius svečius, ramovėnus iš New Yorko ir Hartfordo.

Pagrindinę paskaitą apie Lietuvos kariuomenės reikšmę ir jos vaidmenį Lietuvai, pridėdamas dar ir paskutinių politinių įvykių apžvalgą, skaitė atvykęs iš New Yorko p. J. Kiaunė. Vedamoji paskaitos mintis buvo ta, jog nors bolševikų okupacija ir suardė Lietuvos valstybinį gyvenimą ir išblaškė jos karines jėgas, tačiau, laikui atėjus, Lietuvos kariuomenė vėl atgims ir atstatys Lietuvos nepriklausomybę.

Po paskaitos buvo duodami klausimai. Mažose diskusijose išryškėjo pažiūra, kad lietuviškų partijų kromeliai turėtų eiti į archyvą, mums reikalinga bendra politinė vadovybė ir kultūrinis veikimas, kad išlaikius lietuvybę, bet ne kova dėl būsimos partinės valdžios Lietuvoje.

Vėliau įvyko vaišės, kurių metu buvo pasikeista sveikinimo žodžiais tarp svečių ir waterbiuriškių. Kalbėjo KARIO redaktorius, Z. Raulinaitis, administratorius L. Bileris, V. Nenortas (iš Hartfordo) ir p. Vaitkevičius.

Waterbury ramovėnų pirmininkas yra plk. Valantiejus, tačiau pagrindinis veikėjas ir minėjimo suruošėjas buvo ats. aviacijos kpt. K. Urbšaitis.

Šis kuklus bei labai jaukus minėjimas, kuriame dalyvavo apie 50 asmenų, atrodo, duos impulsą ir paskatinimą vietos ramovėnams pagyvinti savo veiklą ir daugiau reikštis lietuviškos bendruomenės tarpe kaip organizuotas vienetas.

Dalyvis

NEW YORKO RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

Įvykęs lapkr. 12 d. Atletų klube, buvo gausus dalyviais ir programos punktais. Susirinkimą pradedant tylos minute buvo pagerbtas miręs VIENYBĖS redaktorius Juozas Tysliava.

Aptarus Kariuomenės šventės minėjimo reikalus (skyrius rengia minėjimą lapkr. 25 d. Apreiškimo parapijos salėje, Brooklyne), buvo išklausyta įdomi p. J. Vaitiekūno paskaita apie tarptautinę padėtį.

Po trumpų diskusijų paskaitoje iškeltais klausimais, skyriaus v-bos p-kas V. Vilkutaitis painformavo apie Ramovės C.V-bos pareikštą pageidavimą perimti iš New Yorko skyriaus KARIO leidėjo titulą. Toks pageidavimas buvo iškeltas viename C.V-bos bendraraštyje ir pakartotas skyriaus valdybos nariams C.V-bos sekretoriaus plk. A. Reklaičio, kuris lankėsi Rytinio Pakraščio Ramovėnų suvažiavime įvykusiame Brooklyne.

Keletai narių tuo reikalu pasisakius, sk. v-bos p-kas pasiūlė balsuoti ar skyrius turėtų perleisti C.V-bai KARIO leidėjo titulą. Vienbalsiai (susilaikius KARIO redaktoriui ir administratoriui) buvo nubalsuota titulą pasilaikyti skyriui ir toliau, kol skyrius yra pajėgus KARĮ leisti.

Programai išsisėmus, vaišių metu, kartu su Atletų klubo nariais, buvo pasikeista sveikinimais ir surinkta aukų sergančiam sportininkui — studentui paremti.

D.

Lapkričio 11 dieną staiga mirusį VIENYBĖS redaktorių Juozą Tysliavą pagerbti Ramovės New Yorko skyrius, savo ir KARIO vardu, pasiuntė vainiką.

Atsisveikinant su velioniu, kuris buvo pašarvotas VIENYBĖS redakcijoje, Ramovėnų ir KARIO vardu žodį tarė Z. Raulinaitis.

D.

IŠKILMINGAS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAS BROOKLINE

Lapkričio 23-ji šiemet Brookline buvo iškilmingai paminėta šeštadienį, lapkričio 25 d. 7 v.v., Apreiškimo parapijos salėje.

Minėjimą suruošė Ramovės skyrius vadovaujamas veiklaus pirmininko V. Vilkutaičio, kuris atidarė minėjimą himnais ir Žuvusiųjų pagerbimu. Žuvusius dėl Lietuvos laisvės pagerbiant, scenoje, be vėliavų ir jų palydos, pasipuošusios tautiniais rūbais, stovėjo New Yorko Vyrų Oktetas, kuris ta proga sudainavo Partizanų dainą.

Atidarymo žodyje, p-kas V. Vilkutaitis, primindamas minėjimo prasmę ir reikšmę, giliau palietė lietuviškumo išlaikymo klausimą ir ypač jaunimo nutautėjimo pavojų.

Toliau vesti programą buvo pakviestas rašyt. J. Rūtenis, kuris pristatė minėjiman kalbėti pakviestą, žinomą Amerikos lietuvių veikėją, prelatą J. Balkūną.

Prelatas, savo kalboje, metė žvilgsnį į praeitį, į Lietuvos valstybės atstatymo darbą ir to meto sąlygas tėvynėje. Pagrindinė jo kalbos dalis buvo skirta skatinti kovon dėl Lietuvos ir visos Rytų Europos išlaisvinimo iš komunizmo jungo. Jis ragino buvusius karius organizuotai dalyvauti visuose žygiuose ir vadovaujančių organų vykdomuose veiksmuose, kurie yra skirti tai kovai su bolševizmu; remti tą darbą dalyvavimu ir pinigais. Jis kvietė visus talkon J.A.V. vyriausybei, kuri jieško įvairių kelių atsispirti komunizmo agresijai. Baigdamas kalbėtojas pareiškė nesugriaunamą viltį, jog komunizmas žlugs ir, greta kitų laisvų kraštų, atgims ir Lietuva.

Meninėje dalyje dalyvavo N. Y. Vyrų Oktetas vedamas muz. A. Mrozinsko, Tautinių šokių grupė, vadovaujama J. Matulaitienės ir aktorius E. Liogys. Programa vyko labai sklandžiai ir susilaukė publikos nuoširdžių plojimų. Reikia pasakyti, jog Oktetas, nors nepersenai suorganizuotas, rodo gerų ženklų tapti darniu ansambliu. Jo gerai parinktas repertuaras buvo populiarus ir klausytojams, kurių buvo arti 300, labai patiko.

Sceną puošė dail. J. Juodžio piešta Vytis, vyčio kryžius ir Gedimino stulpai. Kuklus, bet prasmingas dekoravimas darė elegantišką ir kartu rimtą įspūdį.

Prie atskiro staliuko buvo renkamos Laisvės kovų invalidams paremti aukos. Numatyta ir minėjimo pelno dalį skirti invalidų naudai.

Programai pasibaigus, kuri buvo neperilga, tačiau ir ne pertrumpa, vyko KARIO loterija, kuri, miniai ją apgulus, buvo ištuštinta per valandą. Šokdami ir vaišindamiesi prie paruoštų užkandžių ir baro, svečiai išbuvo ligi 1 val. ryto. **Ramovėnas**

Brooklino Tautinių šokių Grupė Kariuomenės minėjime
V. Alksninio nuotr.

SPAUDOS PARODA
P. Dirkis

Ryšyje su spaudos mėnesiu,L.B. Chicagos Apygarda, Jaunimo centre spalių 8 d. suruošė lietuvių spaudos parodą, kuri tęsėsi iki spalių 28 d. Tą dieną Jaunimo Namuose buvo nepaprastas judėjimas. Apart spaudos parodos atidarymo, bei Literatūros vakaro, dar įvyko Vilniaus Krašto Lietuvių S-gos Chicagos skyriaus įspūdingas minėjimas. Lietuvos policijos buv. tarnautojų organizacijos "Angelų Sargų" šventė ir L.V.S. Ramovės Chicagos skyriaus susirinkimas, ir dar L.B. Gage Parko apylinkės metinis susirinkimas. Kadangi išvardytos pramogos vyko su tam tikrais protarpiais tai pavyko beveik visose apsilankyti. Iš visų suminėtų apsistosiu kiek plačiau ties spaudos paroda.

Joje buvo išstatyta periodinių ir neperiodinių leidinių apie 1,000. Buvo skelbta, kad paroda bus tremties spaudos, bet išstatyta buvo ir ne tremties, arba nieko bendro su tremtimi neturinčių leidinių, kaip Draugas, Naujienos, Sandara, Keleivis, Darbininkas ir kt.

Paroda susidėjo iš dviejų dalių: laikraščių, žurnalų ir įvairių tremties ir ne tremties meto biuletenių kurie neturi jokios literatūrinės vertės ir parodai neteikia didesnės vertės, bet tik užima vietą ir didina leidinių skaičių. Periodiniai leidiniai buvo iškabinti ant trijų didelių stovų, o knygos išdėtos ant kelių stalų. Paroda darė neblogą įspūdį. Bet tik vienas trūkumas, kad kai kurių periodinių leidinių — šiandieną vaidinančių rimtą ir reikšminą vaidmenį lietuvių visuomenėje, nesimatė.

Dalyvavo šios leidyklos: Draugo Knygų Klubas, tėv. Jėzuitai, seselės Kazimierietės, Vargdienės seselės — Putname, Terra, Nida-Londone, Kultūros fondas, Tėviškės Žiburiai, Neprikl. Lietuva, Naujienos, KARYS, kurio matėsi net Neprikl. laikų egzempliorių ir patys pirmieji KARIO numeriai išeivijoje, Augšt. Lituanistikos mokykla, Lietuvių Dienos, Čiurlionies galerija, Fronto bičiuliai, Darbininkas, Dirva, Santara, Tėviškėlė, Nemunas ir kt.

Be to, buvo matyti beveik visa Pietų Amerikos spauda, Eltos biuleteniai penkiomis kalbomis. Atskiras grupes sudarė skautų leidiniai, kurių buvo apie 35 rūšys; taip pat įdomūs buvo leidinėliai ir karinė spauda leista vykstant sauskeliais į tremtį ir plaukiant per Atlantą bei važiuojant traukiniais į vakarus. Išstatyta buvo apie 30 humoro laikraštėlių, pradedant Kultuve ir baigiant Šluota.

New Yorko Ramovėnams, aukojusiems KARIO loterijai, įvykusiai Kariuomenės Atkūrimo minėjime Brooklyne lapkričio 25 d. ir davusiai 118 dol. pelno, nuoširdi KARIO padėka.

RAMOVĖNŲ GRETOS RETĖJA

Šių metų spalio mėn. 21 d. Levittown ligoninėje, širdies priepuoliui ištikus, staiga mirė Philadelphijos skyriaus ramovėnas a.a. Juozas Bakuckas. Velionis buvo gimęs 1900 m. balandžio 14 d. Kaune.

Lietuvai besikuriant a.a. Juozas 1919 m. įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo plk. Glovackio vadovaujamoje dalyje. Betarnaudamas kariuomenėje pasiekė vyresnio puskarininkio laipsnį. Atlikęs karinę savanorišką tarnybą buvo paleistas iš kariuomenės ir civiliniam gyvenime perėjo į Vidaus Reikalų Ministerijos Saugumo tarnybą. Čia ėjo įvairias pareigas. Jonavos rajono viršininku išbuvo 9 metus, o po to, 10 metų Klaipėdoje. Lietuvai atgavus Vilniaus kraštą, buvo paskirtas Vilniaus Apygardos Saugumo Viršininko padėjėju. 1940 m. bolševikams okupavus Lietuvą, a.a. Juozas liepos mėn. Vilniuje buvo areštuotas ir pervežtas į Kauno kalėjimą. Iš Kauno kalėjimo išsilaisvino 1941 m. birželio 23 d. Bolševikams vėl artėjant į Lietuvą, velionis su šeima iš Lietuvos pasitraukė į Vokietiją ir apsigyveno Ulzen'e netoli Hamburg'o. Toje vietoje sulaukė ir karo pabaigos. 1945 m. rudenį persikėlė į Amerikiečių zoną — lietuvių stovyklą Ingolstadt, prie Dunojaus. 1949 m. vasario 17 d. išvyko iš Ingolstadt'o ir, per Muencheno ir Brėmeno stovyklas perėjęs, 1949 m. balandžio 6 d. pasiekė Ameriką — Philadelphia. Čia netoli Philadelphijos-Cambridge, N. J., buvo gražiai įsikūręs, pats pasistatydamas gražų namą. Tik, deja, neilgai jam teko grožėtis namu ir gyventi.

A. a. Juozas buvo veiklus ramovėnas, priklausęs Philadelphijos skyriui nuo 1951 m., veiklus tautininkas ir aktyvus Bendruomenės narys. Nė vieno parengimo nepraleisdavo jame bedirbdamas ir talkindamas įvairiose pareigose. Kviečiamas į talką jis niekad nesakydavo "ne", bet "taip".

A. a. Juozas buvo labai draugiškas, mielas su kiekvienu ir tikras pareigos žmogus. Pasiges velionies Philadelphijos ramovėnai.

Velionis 1925 m. vasario 15 d. susituokė su Gražina Žemaityte ir gyvenimo būvyje susilaukė 5 vaikų: sūnų Vytauto ir Gedimino, ir dukrų — Danutės Urnevičienės, gyv. Australijoje, Mildos ir Nijolės.

Spalių 26 d. a.a. Juozas buvo pašarvotas pas laidotuvių direktorių p. Mykolą Bigenį, kuris rūpinosi laidotuvėmis. Spalio 28 d., po gedulingų pamaldų, kurias atliko kun. dr. K. Batutis, Šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje Philadelphijoje, buvo palaidotas Šv. Petro kapinėse, Riverside, N.J.

Prie velionies karsto garbės sargybą ėjo Ramovėnai ir Tautinės s-gos nariai, o į kapines palydėjo didelis skaičius draugų. Kapinėse atsisveikinimo žodį tarė Philadelphijos Ramovėnų vardu A. Impulevičius, o Tautinės s-gos vardu — Juozas Česonis. Karstas skendo gėlėse ir vainikuose, bet palydėjusių draugų širdį spaudė gilus liūdesys netekus draugo, laisvės kovotojo, nesulaukusio savo laisvos Tėvynės.

A.

• **Kpt. Juozas Matulaitis,** Vytauto Didžiojo lietuvių sargybų kuopos Vak. Vokietijoje prie amerikiečių armijos vadas, lankėsi "Draugo" redakcijoje ir marijonų vienuolyne. Jis yra atvažiavęs praleisti savo dviejų mėnesių atostogas Amerikon ir Kanadon. Kpt. Matulaičio vadovaujama kuopa Vokietijoje ypač pasižymi lieuvių kultūrinio gyvenimo rėmimu, įnašais Tautos Fondui ir talka Vasario 16 gimnazijai.

• Neseniai iškilmingose ceremonijose nauju Don Varnas legionierių posto komandieriu tapo įvesdintas **Gordon Gudas,** sūnus žinomo mūsų laikraštininko ir veikėjo Prano Gudo.

• Prieš metus **Albertas Burokas** su džiaugsmu savanoriu stojo į JAV karių eiles. Po apmokymo, išvyko į užsienį, Vak. Vokietiją, atlikti savo karinę tarnybą.

Paskutiniu metu buvo tanko vairuotoju pasienio tarnyboje. Jis buvo savo viršininkų ir draugų labai gerbiamas dėl savo sąžiningumo ir darbštumo. Bet štai turėjo jam išaušti paskutinis, bet tragiškai nelaimingas rytas, būtent rugsėjo 30 d. pasienio stovykloje, Border Camp Rotz, V. Vokietijoje. Albertas, vos tik pavalgęs pietus ir sugrįžęs į savo būstinę, dalinosi mintimis su savo draugais. Tuo metu keturių vyrų grupė grįžo iš pasienio sargybos stovyklon. Iš vieno šių sargybinių ginklo netyčiomis iššovė šūvis ir pataikė Albertui į galvą; jis buvo vietoj nušautas.

• Rugsėjo 21 dieną, 4 val. ryto Christian Welfare ligoninėje, East St. Louis, Ill., mirė buvęs Lietuvos kariuomenės kapelmeisteris **Florijonas Valeika.**

A. a. F. Valeika yra parašęs pramoginės muzikos kūrinių. Muzikologas prof. . Žilevičius, F. Valeiką, kaip lietuviškų maršų autorių, stato Gudavičiaus, Gutausko, Visockio, Gailevičiaus, Lechavičiaus ir Br. Jonušo tarpe (L.E. XVIII tomas, 410 psl.).

Velionis buvo gana populiarus žmogus. Kas tik jo nepažinojo Kaune. Su aplodismentais jį sutikdavo ir išlydėdavo Birštono ir Palangos pramogautojai, kai vasaros metu jis su orkestru atvykdavo jų linksminti. O ką jau bekalbėti apie A. Panemunės gyventojus, kurie anais, nepriklausomybės laikais, gausiai sekmadieniais rinkosi į A. Panemunės bažnyčią, kai Šv. Mišių metu F. Valeikos vadovaujamas 5 pulko orkestras išpildydavo "Piligrimų giesmę" iš "Tanhauserio" (R. Wagner) ir kitus pasaulinio garso kūrinius.

• **Tautvilas Neniškis,** Dr. Petro Neniškio sūnus, gyvenąs Maracay, Venezueloj, yra Venezuelos karo mokyklos kariūnas.

• **W. Abromaitis,** Niujorko miesto policininkas, už dviejų narkotikų pardavėjų sulaikymą, paskelbtas policininku-didvyriu. Abromaitis yra 26 m. amž., vedęs ir karo veteranas. Tą didvyrišką žygį jis atliko rizikuodamas savo gyvybe.

• Keletą metų sirgęs ir turėjęs 4 sunkius širdies priepuolius, rugsėjo 2 d. iš Springhursto, kur turėjo gražiai sutvarkytą savo vilą ir vasaros metu ten gyveno, nuvežtas į Collingvudo ligoninę tą pačią dieną mirė uolus L.K. Kūrėjų — Savanorių s-gos Toronto sk. narys **Vilius Puodžiūnas.**

• **Juozas Dėdinas,** JAV aviacijos leitenantas, išbuvęs trejus metus Prancūzijoje naikintuvų daliny ir dvejus metus Stewart Air Force bazėje, dabar siunčiamas instruktoriumi į Lackland AFB karininkų mokyklą, kurioje universitetą baigę jaunuoliai mokomi ir ruošiami aviacijos jaun. leitenanto laipsniui

• **St. Butkus,** Lietuvos kariuomenės savanoris kūrėjas ir "Kario" red. pavad., atsiuntė Pasaulio Lietuvių Archyvui savo penkis medalius, prie civilinių drabužių rozetes, Lietuvos karių maldaknygę, Lietuvos popierinių bei metalinių pinigų.

Gal atsirastų pasiturinti šeima, kuri galėtų paremti invalidą?

Schongau Lech, Tannehof 16, gyvena visiškas invalidas — ligonis **Antanas Puidokas.** Jam yra nupiautos abi kojos, išimti ne tik dantys, bet ir dantų kaulai, sugadinta širdis ir viduriai. Viena koja vėl pūliuoja ir dar reikės patrumpinti. Jis yra lietuvis patriotas, dalyvavęs Klaipėdos sukilime 1923 m., kariavęs prieš bolševikus, o dabar yra visų apleistas ir vienišas.

Kaina
2 u c

Lietuvių Veteranų Sąjunga "Ramovė" savo gyvavimo ir darbo dešimtmečiui atžymėti iš spaudos išleidžia A. Rėklaičio paruoštą knygą.

PIRMASIS DEŠIMTMETIS LIETUVIŲ VETERANŲ SĄJUNGOS "RAMOVĖ" 1950-1960

Knygoj kruopšniai aprašyta visa sąjungos ir jos skyrių dešimtmečio vaikla. Įvykiai gausiai iliustruoti nuotraukomis ir dokumentais. Priaugančioms kartoms ir istorikams ši knyga bylos apie lietuvių karių atliktus darbus ir siekimus išeivijoj tuo metu, kada mūsų tėvynė Lietuva kartu su Rytų ir Vidurio Europos buvusių laisvų tautų 100 milionų gyventojų kentė sunkią komunizmo vergiją.

Knyga turės apie 700 pusl. Bus įrišta į gražius kietus viršelius. Numatoma atspausdinti 700 egz. Turėtų būti atspausdinta 1962 m. kovo mėn. Spėjama, kad toji knyga bus vienintėlė lietuvių gyvenime taip pilnai atvaizduojanti lietuvių karių veteranų organizacijos darbus išeivijoj.

Prašoma mūsų visuomenė, organizacijos, biznio įmonės, redakcijos ir visi geros valios lietuviai šią ramovėnų leidžiamą knygą paremti, užsirašant tos knygos prenumeratoriais. Knygą nžsiprenumeravę iki 1962 m. sausio 1 d. bus laikomi garbės prenumeratoriais. Garbės prenumeratoriai už knygą moka $7.50. Po 1962 m. sausio 1d. knygos kaina bus $8.50.

Knygą galima užsiprenumeruoti pas šiuos sąjungos narius:

JAV. J. Tumas, 4518 So. Talman Ave., Chicago 32, Illinois, telef. YA 7-9239, J.Gaižutis, 716 W 30th St., Chicago 16, Illinois, telef. DA 6-3736, K. Liaudanskas, 2216 Brier Ave., Los Angeles 39, Calif. M. Šimkus, 2411 Maryland Ave., Baltimore 18, Md., K. Dusevičius, 928 E. Broadway, So. Boston 27, Mass., L. Leknickas, 12600 Speedway Overlook, E. Cleveland 12, Ohio, J. Mitkus, 8251 Cloverlawn, Detroit 4, Mich., A. J. Maslauskas, 117 Hungerford St. Hartford 6, Conn, L. Bileris, 69 Hemlock St., Brooklyn 8, N.Y. telef. AP 7-0428, L Morkūnas, 51 Yale Ave., Irvington 11, N.J.,A. Impulevičius, 304 Cross St, Philadelphia 47, Pa., Pr. Kvedaras, 3619 "T" St., Omaha 7, Nebr., Pr. Saladžius, 309 Alphonse St, Rotchester 21, N.Y., K. Urbšaitis, OldRegan Road, Middlebury, Conn.; Kanada: J. Vyšniauskas, 7 Margery Ave., St. Catharines, Ont. Canada; Anglija: E. Sabaliauskas, 19 Park St., Eccles Manchester, Lanc's, Great Britain; Australija: K. Baltokas, 142 Kramer St., W. Preston, Vic. Australia, N. Butkūnas, 9 Cowper St., St. Kilda South Vic-Australia, A Levickas, 7 Friderick St., Unley, South Australia, J. Kapočius 74 Tennyson Rd., Mortlake, Sydney, N.S.W. Australia.

LIETUVIŲ VETERANŲ SĄJUNGOS "RAMOVĖS" CENTRO VALDYBA

PAMINĖJO KARIUOMENĖS ŠVENTĘ

Maironio šeštadieninės mokyklos Brooklyne mokiniai, lapkričio 18 d. susirinkę į Apreiškimo parapijos salę, paminėjo lietuvių kariuomenės šventę. Maldą už žuvusius kovotojus sukalbėjo kapelionas kun. Ant. Račkauskas. Rašytojas Jonas Rūtenis papasakojo apie mūsų kariuomenę, jos žygius, reikšmę ir palinkėjo jauniesiems likti tikrais lietuviais. Deklamavo: I kl. mokinys Vyt. Navickas (buvo aprengtas kario uniforma), be to: Rasa Navickaitė (IV kl.) ir Alg. Šimukonis (VII kl.). Vadovaujant mokyt. Vyt. Stroliai, mokiniai sudainavo "Graži, tėvyne mano" ir baigė tautos himnu. Minėjimą pravedė mokyklos vedėja E. Ruzgienė.

NAUJAS RAMOVĖS C. V-BOS BENDRARAŠTIS.

Lapkričio 15 d. išleistame bendraštyje Nr. 68, paskelbta apie ruošiamą L.V.S. Ramovės skyrių atstovų suvažiavimą, kuris įvyks 1962 m. gegužės 26-27 d. Čikagoje. Suvažiavimas turės išrinkti naujus Centro organus, aptarti tolesnę veiklą ir atžymėti Sąjungos 10 metų sukaktį.

PR. ALŠĖNAS, gyv. Kanadoj, per pastaruosius 15 metų rinko iš lietuviškų laikraščių, užsirašinėjo nugirstus iš žmonių lūpų ir pats kūrė, o taip pat vertė iš angliškos, vokiškos ir lenkiškos spaudos įvairius juokus ir anekdotus, kurių susidarė gana didelis rinkinys — knyga. Rinkinyje telpa netoli tūkstančio (797) atskirų juokų.

Juokuose ir anekdotuose užkliudomi tylūs, ramūs ir demokratiški pasaulio valdovai; karaliai, prezidentai, premjerai ir t.t., o taip pat — ir despotai (Stalinas, Hitleris, Mussolinis, Chruščovas ir kit.). Taipogi paliečiami mokslininkai, rašytojai, kompozitoriai, aktoriai, dailininkai ir kitoki kitokiausi. Tenai kalbama, šypsomasi ir juokiamasi iš šeimyninio gyvenimo epizodėlių, žiūrint į juos pro humoro prizmę, iškeliami nuotykiai — nuotykėliai gydytojų kabinetuose, mokyklų suoluose, ligoninėse, geležinkelių stotyse ir t.t.

Knyga pavadinta vienu-vienintėliu žodžiu: "JUOK I MĖ S"

Rankraštis atiduotas Immaculata Press leidyklai, Putname, JAV

LAIŠKAI REDAKCIJAI

KARIU tikrai domiuosiu. Duokite daugiau antibolševikiškos propagandos. Venkite — jeigu drįstu prasitarti ar patarti — tokių žemėlapių kaip gegužės mėn. KARYJE. Siekimas į miražus nieko gera nežada. Šovinizmui negali būti vietos ateities Europoje, nes visi sėdime tam pačiam luotelyje.

P.L., Essen, Vokietija

VIENYBĖ

Seniausias lietuvių laikraštis pasaulyje

Eina nuo 1886 metų

Šiais metais švenčia savo
Deimantinį Jubiliejų

Prenumerata 7 doleriai metams

VIENYBĖ

192 Highland Blvd., Brooklyn 7, N. Y.

KARIO LEIDINIAI

(KARIO prenumeratoriams žymios nuolaidos)

1. H. Sienkevičius — **KRYŽIUOČIAI**, 3 tomai, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dail. V. K. Jonyno spalvuotas piešinys viršelyje ir aplanke. Kaina $10.50 (Prenumeratoriams $8.00).
2. V. Biržiška — **PRAEITIES PABIROS**, 352 psl. daug paveikslų, įrišta. Kaina $6.50 (Prenumeratoriams $5.50).
3. O. Urbonas — **ŽALGIRIO MŪŠIS**, 94 psl. teksto, 16 specialių psl. iliustracijų ir dvispalvės mūšio schemos. Viršelis su aplanku. Kaina $3.00 (Prenumeratoriams $2.50).
4. Z. Raulinaitis — **DURBĖS MŪŠIS**, 96 psl., daug iliustracijų. Atspausta iš 1960 m. KARIO. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams $1.00).

(Visi šie KARIO leidiniai, kurių kaina yra $21.25, KARIO prenumeratoriams tekainuoja tik $17.00).

Laisvųjų Lietuvių Balsas

Prenumerata:

Metams $4.50
Pusei metų $2.50
Atsk. Nr. . . . . 10¢

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL

Phone PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION

SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill

SKAITYKITE

DIRVA

THE PRESS

nuo 1960 metų einančią tris kartus per savaitę • Turinčią visuose pasaulio kraštuose savo bendradarbius • Tai geriausiai informuotas ir lietuviško gyvenimo vaizdais iliustruotas laikraštis • Metams kaštuoja tik $10.00. Rašykite —

D I R V A

6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio

DARBININKAS

DARBININKAS išeina du kartu savaitėje. Prenumerata metams $6.00. Naujiems skaitytojams iki šių metų pabaigos — $1.00; šiems ir 1962 m. tik 6.00; metams (12 mėn.) $5.00.

DARBININKO administracijoje veikia SPAUDOS KIOSKAS. Čia gaunami naujausi lietuviškų knygų leidiniai, maldaknygės bei lietuviškos plokštelės.

Visais reikalais kreiptis:

DARBININKO ADMINISTRACIJA

910 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

•

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.